

EGY AZ ISTEN

Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 27. (87.) ÉVF. • 11. SZÁM • 2017. NOVEMBER • ÁRA: 2,50 LEJ

Fotó: Czire Alpár

Keresésben

● A színpompás ős avarrá enyésző illata leng a deres ágak között. A dús élet visszahúzódóban. A természet örökös lüktetése a csendet, mozdulatlanságot diktálja. A testi, anyagi világ helyett a szellem világol. Minden október végén a megújulás vágya, a jobbá levés igénye kap lángra bennünk, mintegy ellentétezően a természet enyészete felé hajlását. A szellem világa mellett a lélek jobban látja magányát, a teret, mit örökölt kapott. Hogyan is tölthetné ki az

Alkotó világát egymagában? Szerettei, elevenek és holtak mutatják az ösvényt.

A nagy titok előtt esetlenül téblábolunk. Megrozkodunk, ha a veszteség körülvesz minket, apró gyertyafényeink a felderítetlen ködöt pásztázni erőtlene. De vannak, kiknek évszázadok mélységéből is elér hozzánk szava, példája. Börtöncellák, vártemplomok, fellobbanó máglyák, hitviták és a kegyelem hangolják lelkünk iránytűit az életbe vetett hit északja felé.

A tartalomból:

Reformáció és
magyarnyelv-használat

5

Emlékezz!

8

Az én Házsongárdom

9

Van és lesz út
a felemelkedésre

10

Unitária ékköve, Torockó,
Budapesten

16

„A bölcs tanítás az élet forrása a halál csapdáinak kikerülésére.” (Péld 13,14)

EGYHÁZUNK HÍREI

● **A Jakab Lajos Alapítvány Kuratóriumának szervezésében október 7-én ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját a lókodi Kiss Rozália Ökumenikus Öregotthon.** Az ünnepi istentiszteleten a szászéki szolgálatot Bálint Benczédi Ferenc püspök végezte, a faluközösségről Vass Mózes nyugalmazott lelkész, az öregotthon építési folyamatáról Gyarmathy Catherine, az utolsó tíz évről Tódor Éva beszélt.

Az ünnepség oklevelek átadásával folytatódott: a Gyarmathy család áldozatos munkáját Gyerő Dávid főjegyző méltatta és adta át az oklevelet Gyarmathy Catherine-nek, Tódor Éva kuratóriumi elnök pedig az öregotthon alkalmazotainak. Üdvözlőbeszédet tartott Andorkó Attila kénosi lelkész, Jakab Attila polgármester és Sógor Csaba európai parlamenti képviselő. Az ünnepség koszorúzással zárult Kiss Rozália emléktáblájánál és Gyarmathy György emlékoszlopánál, ahol Simó Melinda, az Unosz kör elnöke és id. Szombatfalvi József emlékezett.

● **A Magyarország kormánya által létrehozott Reformáció Emlékbizottság szervezésében október 5-én került sor Budapesten a Parlament felsőházi termében a reformációi emlékülésre.** Az emlékülés keretében a köszöntések után ünnepi előadások hangzottak el, majd magas állami méltóságok vallottak a protestantizmushoz való személyes kötődésükről. Egyházunk részéről jelen volt Bálint Benczédi Ferenc püspök.

● **Az erdélyi magyar történelmi egyházak vezetőinek állandó értekezlete október 10-én ülésezett Kolozsváron.** A tárgysorozaton szerepelt a Sapientia Alapítvány által felügyelt magánegyetemi hálózat jelenlegi helyzetének ismertetése, kurátorok kinevezése, valamint az egyes felekezeteket érintő aktuális kérdésekről szóló tájékoztatás. Egyházunkat Bálint Benczédi Ferenc püspök és Farkas Emőd főgondnok képviselte.

● **Október 15-én tartotta a dicső-szentmártoni unitárius egyházközség Szentgyörgyi Sándor lelkész-esperes beiktató ünnepségét.** Az ünnepségen a szászéki szolgálatot Bálint Benczédi Ferenc püspök, a beiktatást Jenei László Csaba espereshelyettes végezte.

● **Október 23-án, az 1956-os forradalom 61. évfordulóján a Kolozsvár-Belvárosi Unitárius Egyházközség és a Magyar Unitárius Egyház főhatósága szervezésében felekezeti ünnepi istentiszteletet és megemlékezést tartottak a belvárosi unitárius templomban.** A felekezeti istentiszteleten közreműködtek a kolozsvári magyar egyházak előjárói, ígét hirdetett T. Dobri András nyugalmazott református lekipásztor, ünnepi beszédet mondott Mile Lajos főkonzul, fellépett a János Zsigmond Unitárius Kollégium Péterffy Gyula kórusa Ördög Ödön vezetésével.

Egyházközi hírek

● **Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör**

A brassói unitárius egyházközségben az Unitárius Gyülekezeti Központ és a Gondviselés Segélyszervezet brassói fiókjának szervezésében október 1-től az alábbi programok indultak be: Tipegő; furulyaoktatás; Szorgos kezek, ingyenes matematika-megsegítő; Szinkópa kórus; idősek klubja; játékdélelőtt; nótadélután.

Október 30. és november 3. között került sor a Szünisuli vakációs programra, melynek keretében angol nyelv és néptáncoktatás, újrahasznosítási és kézműves tevékenységek várták az óvodásokat és elemi iskolásokat. A programban közreműködtek a Petőfi Sándor Program, valamint az Erdélyi Ifjúsági Egyesület önkéntesei.

● **Marosi Egyházkör**

Szeptember 23-án harangszentelési ünnepi hálaadó istentiszteletre került sor a nyáradszeredai unitárius templomban. Az ünnepség a már hagyományossá vált őszi hálaadó

áhitatokkal vette kezdetét: szeptember 21-én a Deák Farkas Általános Iskola Ferenc Örs által betanított zenekara és kórusa, majd szeptember 22-én az Imre Jenő mezőkölpényi református lelkész vezette ifjúsági zenekar lépett fel. A szombati ünnepségen a szászéki szolgálatot és a harangok felszentelését Kovács István közügyigazgató végezte, majd Kecskés Csaba esperes, a duxbury-i amerikai testvérgyülekezet képviselője, valamint Greteke de Vries holland lelkész köszöntője hangzott el. Ezt követte a gyülekezet gyermekeinek verses-dalos műsora, illetve a jobbágyfalvi Nagy Ferenc férfidalárda énekszámai. Másnap, az őszi hálaadás ünnepén Jobbágyfalván Harman Brandsma, míg Nyáradszeredában Greteke de Vries holland lelkészek úrasztali ágendát mondtak, és részt vettek az úrvacsoraosztásban.

A marosvásárhely-kövesdombi unitárius templomban szeptember 17-én, a templom Bözödi György-termében Gy. Szabó Béla festőművész, metszetkészítő hagyatékából nyílt kiállítás. A kiállítást Ferenczy Miklós nyugalmazott kolozsvári református lelkész-esperes, a művész nevelt fia és a hagyaték gondozója nyitotta meg. Szavalt Kecskés Lajos nyugalmazott unitárius és Lőrincz István református lelkész.

Október 1-jén a szováta unitárius templomban került sor Varga M. Sándor lelkész kibúcsúzó istentiszteletére.

Felhívás a Közlöny előfizetésére

Felhívjuk kedves Olvasóink figyelmét, hogy a 2018-as esztendőben lapunk ára 2,50 lejbe kerül szabadárusításban és előfizetésben egyaránt.

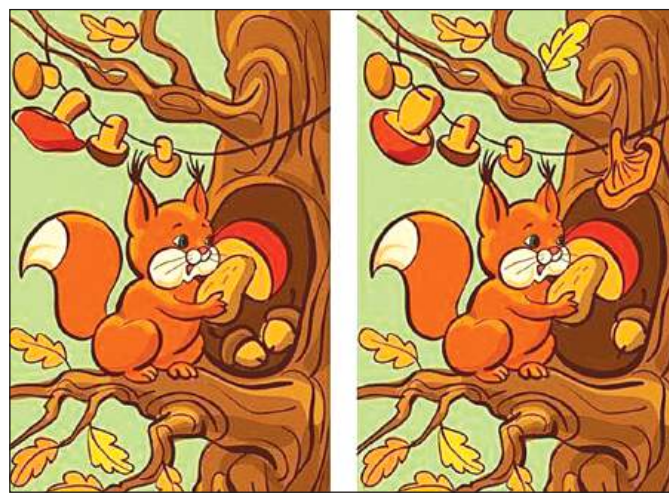
Az előfizetés tehát nem szűnik meg, továbbra is élvezhető annak előnye, az egyszeri kifizetéssel biztosított egész esztendő lapszámérkezés. Lapunkra a lelkészi hivataloknál lehet továbbra is előfizetni, az egyéves előfizetés ára 30 lej.

Kedves Barangolók!

Talán már ti is éreztétek, hogy az ősz magával hoz egy nyomasztó érzést. A hangulatunk kissé szomorkás, az esős idő ránk kényszeríti a házban való foglalatosságot. Mindeközben pedig vannak pillanatok, amikor elcsodálkozunk. Iskolába menet például nagyon jó gesztenyét rugdosni és gyönyörködni az ősz színes kabátjában. Ebben a kettős érzésben pedig ott lépked előttünk a méltóságteljes őszapó, aki felhívja a figyelmünket arra, hogy az elmúlásban emlékezzünk szeretteinkre és régmúlt korok nagy embereire. A novemberi hónap alázatra, emlékezésre, önmagunkra figyelésre int, és jó megfogadni a természet tanácsát. Ugyanakkor rengeteg kézműves-lehetőséget tartogat számunkra, mintha tudná, hogy a szomorkás, esős napokat valamivel boldoggá kell varázsolni.

Feladat: keress négy eltérést a két kép között!

GYALLAY PAP SÁNDOR

Dávid Ferenc emlékezete

Ki nem oltá négy évszázad,
régi fénynél új fény támad,
meg ne szűnjön dal és ének
Dávid Ferenc emlékének.

Luther, Kálvin csak a kezdet,
a bátrabbak tovább mentek.
Fele úton meg nem álltak,
ésszel, vésszel szembeszálltak.

És a harcban, pusztá szóra
országokat vesztett Róma.
Vesztett a menny az óhitben,
ki lett mondva: Egy az Isten.

Ki lett mondva, meg nem értve,
a próféta meghalt érte.
De él a hit, él az eszme,
Megőriztük, nincs elveszve.

Déva magas büszke vára,
hová egykor be volt zárva,
lerombolva, széjjeldúlva
nevét a hír tovább hordta.

Ha nem volna dal és ének,
majd a kövek beszélne.
Egy kerek kő, az volt csak szép.
Hogy lelkesült szaván a nép!

Vállán vitte nagy templomba
vallására áttért nyomban.
És őrizte bajban híven
Dávid hitét: Egy az Isten.

Shakhmurov Sebastyén (1893–1966):
Dávid Ferenc

Ki nem oltá négy évszázad,
régi fénynél új fény támad,
meg ne szűnjék dal és ének
a nagy férfi emlékének.

Novemberi memóriakártya

LÉLEKKENYÉR

Emlékezzél meg énrólam...

ORBÁN
DEZSŐ

Azt kérte Jézustól a vele együtt megfeszített, utolsó órájában megtérő gonosztevő, hogy emlékezzen meg őrála Isten országában. Jézus válasza egyértelmű, bűnbánatát elfogadó: „Bizony mondom neked, ma velem leszel a paradicsomban.” Túl azon a tanításon, hogy az élet utolsó órájában is érvényes a bűnbánat és megtérés, ez a történet más tanulságot is szolgáltat. Nevezetesen azt, ami az emlékezéssel kapcsolatos: „Emlékezzél meg rólam...” Nagyon aktuális kérdés ez számunkra is, hisz hitünk szerint csak az hal meg, akit elfelejtenek, aki úgy él, hogy nem hagy „nyomot” senki szívében, vagy ha hagy is, azt kitörölni igyekeznek. Akik viszont kegyelettel, hálával emlékeznek, azoknak halottaik nincsenek!

Most foglalkozunk hitünk szemszögéből az emlékezéssel. Kétféle emlékezet van: emberi és isteni. A megfeszített, halálán lévő, megtérő gonosztevő az isteni emlékezetre hivatkozott, amikor Jézust megkérte, hogy emlékezzen meg róla, hisz Jézus őt földi életében nem ismerte, nem ismerhette. Tehát a haldokló gonosztevő Jézusban felismerte a messiást, az Isten fiát, de úgy gondolom, hogy ez nem csodaként történt a Szentlélek sugallatára, hanem azáltal, hogy felismerte Jézus emberfeletti, jellembeli, emberi nagyságát, azt látva, hogy zokszó, átkozódás nélkül viseli el kínhalálát. Talán éppen ez volt rendkívüli megtérésének kiváltója... Tehát a keresztre feszített egyik „lator” bűnbánatra, az isteni megbocsátásra számított, és ha ez megtörténhet, akkor a megtérésre. Ennek a rendkívüli megtérésnek, megigazulásnak szemszögéből vizsgáljuk meg az emberi és isteni emlékezetet. Az is-

teni emlékezettel szemben az emberi emlékezet szelektív, részrehajló, megbocsátani nem tudó, a rosszat felrovó. Gondoljunk arra, hogy csak arra emlékezünk szívesen, amit jónak, szépnek, igaznak érzünk, míg a rosszat igyekszünk elfelejteni: Sőt, ha elhunyt szeret-

lőségbe távozott szeretteink lelkét, s hinni abban, hogy egyszer majd együtt leszünk, találkozunk velük.

Az isteni emlékezet „írja” fel neveinket, emlékünket a mennyben az „Élet Könyvébe.” Az isteni emlékezés alapja a szeretet, amely: „türelmes, jóságos; ... nem irigykedik,

„Majd így szólt: Jézus, emlékezzél meg rólam, amikor eljössz a te királyságodba! Jézus így felelt neki: Bizony mondom neked, ma velem leszel a paradicsomban”

(Luk 23,42–43)

tünk valamilyen gyengeségére, hibájára emlékezünk, bár készek vagyunk azokat utólag megbocsátani, de teljesen elfelejteni nem tudjuk, ami nem teljes megbocsátás, nem igazi szeretet. Az igazi szeretetben történő megemlékezésben a rossz jóvá, a gyengeség erénnyé, míg a szeretet nélküli megemlékezésben a jó is rosszá, az erény is gyengeséggé változik. Ezzel az emberi emlékezettel szemben van az isteni emlékezet, emlékezés. A Jelenések könyvében úgy jelenik meg az isteni emlékezés, mint neveinknek az „élet könyvébe” való beleírása, mint az örök életre való feltámadás feltétele. (Jel 20,12) Ezért nem mindegy, hogyan élünk, szeretünk!

Ugyancsak ezzel szorosan összefüggő, evangéliumi eredetű tanítás: ne annak örüljünk, hogy a lelkek nekünk engednek (hogy uralkodhatunk másokon), hanem hogy neveink fel vannak írva a mennyekben. A szeretet iskolájában az adás és elfogadás után a legnehezebb tantárgy az elengedés művészete. Elengedni mindenkit, mindent, akiket, amiket valaha szerettünk, elengedni az örökkéva-

... nem kérkedik, nem fuvalkodik fel. Nem viselkedik bántóan, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rója fel a rosszat. Nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal. Mindent elfedez, mindent hisz, mindent remél, mindent eltűr. A szeretet soha el nem múlik.” (1Kor 13,4–8a)

Most, midőn hozzátartozóink, szeretteink sírjánál megállunk, gyertyát gyújtunk, azokra az emlékezés virágait helyezzük, szólal meg bennünk a vallomás:

Boldogok, akik, elaludtak az Úrban, mert ők megboldogultak, és részük lesz az örök életre való feltámadásban, mondhatnánk, a jézusi hit és meggyőződés értelmében, hisz Jézus a halált csak elalvásnak fogta fel, amely után jön a szükségszerű felébredés, feltámadás. (Gondoljunk Lázár sírjánál tett kijelentésére: „Nem halt meg, csak alszik.”) Az örök életre való feltámadás, az isteni emlékezet annak feltétele, hogy lelkünk, életünk megfelelt-e, méltónak bizonyult-e arra, hogy mennyei Atyánk nevünket az „Élet Könyvébe” beírja, és így megemlékezzen rólunk a nagy számadás órájában.

Sírni volna jó

FARKAS DÉNES

• Gyermekkoromban Édesanyám nagyon sok verset olvasott nekem. Visszaemlékszem Eötvös József *A megfagyott gyermek* című versére, melyet naponta elolvas-tatott. Azt most itt nem taglalom, hogy pedagógiai szempontból drága jó Édesanyámnak nem a legsze-rencségebb választása volt ez a vers, mely engem na-ponta megrikatott. Olyan jó volt megsíratni a megfa-gyott gyermeket, s aztán anyai ölben nyugovóra térni.

Nem is tudom, hogy miért van az a paradox hely-zet, miszerint időnként jó sírni. Azt olvastam valahol, hogy a sírás a megnyugvás katalizátora. Az, hogy a sírás okán milyen testi-lelki folyamatok mennek vég-be egész lényünkben, az a szakemberek mezeje, mely-be én most nem kontárkodom.

Kisiskolás koromban Lukácsi Mózes tiszteletes egyszer a prédikációjában valami olyasmit mesélt, hogy a vándormadarak a Földközi-tenger átrepülése közben nagyon elfáradhatnak, s vonulásukban a ten-ger felett kémlenek a pontot, ahol megpihenhetnének. A hajósok elmesélése szerint a madarak – mondotta a lelkész – megszámlálhatatlan számban szállnak le a tengeri járművekre pihenés céljából. Könnyű madár-testük ellenére is súlyfelesleget jelentenek a kisebb hajók számára, fokozva ezáltal az elmerülés veszé-

lyét. A matrózok rákényszerülnek ilyenkor leseperni a madarakat a hajók fedélzetéről.

Hogy így van-e vagy nincs, én annak soha nem jártam utána, azt sem tudom, hogy ezzel az illusztrá-cióval mit akart mondani a lelkész, de nekem a ten-gerbe veszett madarak okán olyan jó volt sírni.

Ma, 2013. szeptember 15-én reggel 8 órakor jött Erzsébet, a gondozó asszonyom, s a köszöntés helyett ezt mondta: „Tiszteletes úr! Nézzen ki az ablakán.” Erzsébet és a velem szemben lakó állatorvos már percek óta figyelték a fecskék gyülekezését. Ilyent én még nem láttam. A méhek rajzásához hasonlatosan rö-pködtek a fecskék ég és föld között, majd végeláthatat-lan sorokban elfoglalták egész utcánk drótfait, úgy, hogy a póznák között minden hely elkelt. Csicseregtek s negyedóra múlva eltűntek: azóta egy sem maradt a láthatáron. Valamiért sírhatnékam támadt.

Mint a madarak, keringtek a gondolatok bennem a Földközi-tengertől Eötvös Józsefig, s folyamatosan azt éreztem, hogy milyen jó volna sírni. Visszafogtam magam, pedig öldököl a gondolat, hogy kedves fecské-ink mekkora hányada járja meg szerencsésen hatal-mas vándorútját, vajon hány jön haza, s vajon mi itt-hon leszünk-e még...

Fény és árnyék játéka játszik velem...

Nézem az árnyékot, az évszázados hatalmas cserefa árnyékát, ahogyan elterül a kaszálatlan fűben. Kelle-mes alatta megpiheni. Csendje betakar. Susog. Ziz-zen fölöttem az árny. Ő az egyetlen tanúja unitárius mivoltunknak. Néma tanú ő. Láttá, ahogyan épültek a templom falai. Láttá, ahogyan a valamikori ősök merészen nekiláttak zsindelyes fatoronyba elhelyezni harangjainkat. Ahogy ki- és beköltöztek lomhán vagy szaporán a papi szolgák családjaikkal. Mennyi álom kelt és dőlt össze bennük is, kik előttem jártak. Nézem az árnyékot, az évszázados hatalmas cserefa árnyé-kát, ahogyan elterül a kaszálatlan fűben, és arra gon-dolok, hogy ő az egyedüli tanú, ki őrzi tovatűnt lelké-szek álmait és szívdobbanását. Az egyik álmodott magtárat, csúrt és istállót. A másik kemencét, torná-cot, zsalugáteres ablakot, faragott tulipános kerítést, melybe beleréved az erre járó, kerekas kutat, szántót, gyümölcsöst, mely taníttatja az idegenbe szakadt gyermeket, lépcsőt mely felvezet, könyvtárat, mely utat nyit. E hatalmas cserefa árnyékába fogadta elő-deimet mind, akik lassan sétáltak koronája alá ál-modva, örömtől duzzadó kebelrel, hittel és remény-séggel, keserűen, hátraszegett fejjel, naponta újra-

kezdve, vagy éppen a legnagyobb döntést mérlegelve. Évszázados tanú, ha tanácsot tudnál adni... Hogyan éljek, érezzek, szóljak, dobbanjak, hogy belőlem is ma-radjon valami. Fény és árnyék játéka játszik velem. És itt, e fa alatt eszembe jut elődeim egy-egy keserű tör-ténetfoszlánya... Hogy melyikük hány követ ragasz-tott össze, hány fát ültetett, a közemlékezetből régen kihullt. Fény és árnyék játéka játszik velünk, de mi csak az árnyékre emlékezünk. S míg mások játéknak vélik a sokszor ólomkönnyed létünk, árnyék és fény játéka játszik velünk... Évszázados cserefa, álmodd hát te is, helyettem is, ha majd egyszer nem leszek, hogy árnyékodban utánam is keresik az egy Istent. Hátra-szegett fejjel, a csak azért is kitartásával és elszántsá-gával álmodnak jövődöt, magtárt, zsalugáteres ab-lakot, a magasságba mutató fatornyot s bölcsőt, mely-ben az egy Isten dicsőségét sírja az újszülött. Zsoltárt, mely kiűzi a fásult némaságot.

Fény és árnyék játéka játszik velem... és ma fáj, hogy minden, ami fontos volt valaha, darabokra tö-rik, kihull az emlékezetből. Felnő a gaz a sírokon, leko-pik az írás. Voltunk, szolgáltunk családjainkkal, teljes erővel, hittel, szívvel és léttel, és egyszer csak nem leszünk. Megadatott. Fény és árnyék játéka játszott ma is velem.

SZABÓ ADÉL JÚLIA

Reformáció és magyarnyelv-használat

MÁTHÉ DÉNES

• Az egyes nemzeti nyelvek rendszerint nyelvjárásokra tagolódnak. Az *irodalmi nyelv* – vagyis a „nyelvjárások feletti”, egységes, átfogó szabályokat követő nyelvváltozat – az illető nyelvközösség történelmi fejlődésének viszonylag kései szakaszában jön létre, a tudományok művelőinek tudatos közreműködésével. Ez érvényes a magyar nyelvre is. Az 1825-ben megalakult Magyar Tudományos Akadémia 1832-ben adta ki az első helyesírási szabályzatot, amely a továbbiakban – legalábbis elvben – követendő mércéként szolgált az egész magyar nyelvterületen. E szabályzat kiadása azonban nem az irodalmi nyelvhasználat kezdete volt, hanem egy több évszázados folyamat összegző eredménye, amelynek első fázisa a 16. századra, főként ennek második felére tehető. (Zárójelben megemlítendő, hogy a középkori Magyarországon az írásbeliség nyelve elsősorban a latin volt. Fennmaradtak magyar nyelvű szövegek is, ezek írásmódja azonban nem volt egységes.)

A népnyelvek iránti humanista érdeklődés

A reformáció korát – amint ez köztudott – 1517 októberétől számítjuk. Az is közismert, hogy a reformáció a latin nyelv helyett az egyes *népnyelveket* részesítette előnyben. Ez nálunk a magyar nyelvű vallásos irodalom mellett azt jelentette, hogy nem latinul, hanem magyarul tartották az istentiszteletet, s ezt a gyűlekezet anyanyelvű zoltáráneklésével tették személyesebbé és élményszerűbbé. Itt azonban meg kell jegyeznünk, hogy a népnyelvek iránti érdeklődésben a reformátorokat megelőzték a középkort felváltó újkor első szellemi képviselői, a reneszánsz tudósai: a humanisták. És arról sem szabad elfeledkeznünk, hogy a középkor végi katolikus kolostorainkban számos magyar nyelvű kódexet (keresztény legendákat, imádságokat, Mária-himnuszokat, zoltárfordításokat stb. tartalmazó kézíratos könyvet) írtak. Vagyis a magyar nyelv használatában olyan előzményekkel is kell számolnunk, amelyek ugyan nem a reformáció termékei, de értékük ma sem vonható kétségbe.

Több példa közül Sylvester János munkásságára hivatkozhatunk, aki 1539-ben könyvet adott ki a magyar nyelvről. Ezt a könyvet a kor európai szokása szerint ugyan latinul írta, de világosan látta, hogy a magyarság műveltségbeli elmaradottságának az az oka, hogy nem használja a saját nyelvét: „Megvolt nekünk anyanyelvünk eddig elásott kincse, melyet most megtaláltunk, előástunk, és napfényre hoztunk; és ha nem mondunk le használatáról, rövidesen (ahogy re-

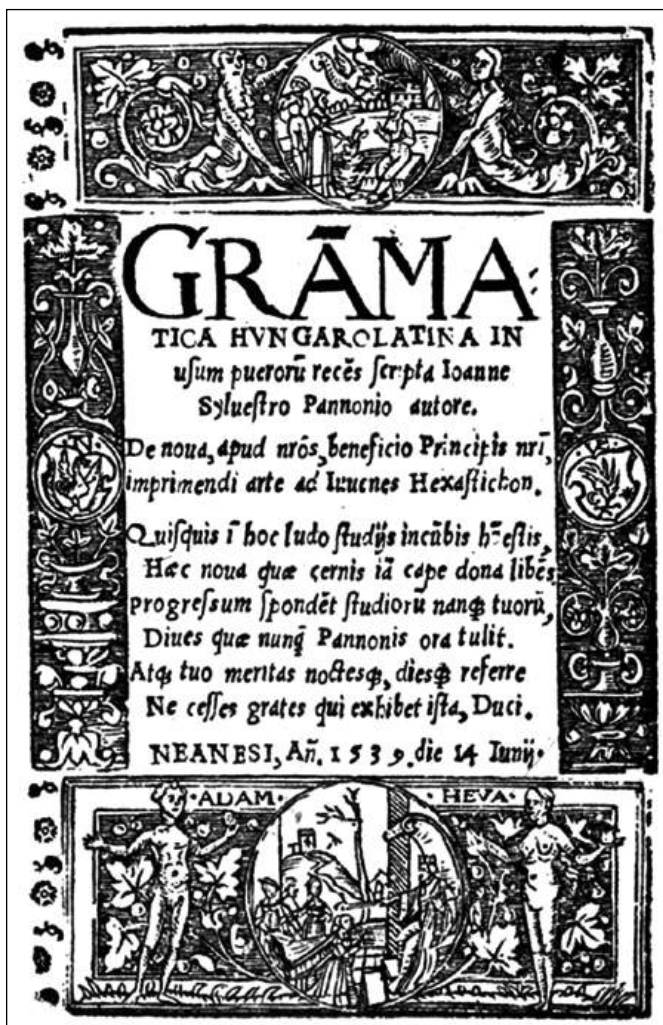
mélem és óhajtom) szegényekből dúsgazdagokká leszünk.

Nem tudom, mi az oka, hogy nekünk a mi gyönyörűséges kincseink sem tetszenek, míg más népeknek még szerény tulajdonuk is tetszik és kívánatos.” (A magyar kritika évszázadai. I. Rendszerek. A kezdetektől a romantikáig, szerk. Tarnai Andor és Csetri Lajos, 1981, 80–81).

Az erdélyi reformáció és a magyarnyelv-használat

A magyar nyelv értékének és használata fontosságának a felismerése egybeesett a reformáció törekvéseivel, melyeknek megvalósításához igénybe lehetett venni a korszak rendkívül fontos technikai vívmányát: a nyomdát.

Erdélyben elsőként két száz városban: Szebenben és Brassóban létesült nyomda. Ezt követte Kolozsvá-

Sylvester János munkája, a *Grammatica Hungarolatina*

ron a Hoffgref György és Heltai Gáspár alapította nyomda (a 16. században a kolozsvári nyomdából került ki a legtöbb magyar nyelvű kiadvány az egész Kárpát-medencében). Raphael Hoffhalter bécsi nyomdász 1565–1567-ben Nagyváradon, ezt követően Gyulafehérváron dolgozott a fejedelmi nyomdában. 1569-ben Karádi Pál unitárius lelkész Abrudbányán működött nyomdát; ő adta ki a *Comoedia Balassi Menyhárt árultatásáról, mellyel elszakada az magyarországi második választott János kiráttul* című drámát, a kor egyik legértékesebb politikai-erkölcsi témájú alkotását.

Külön meg kell említenünk, hogy a 16. századi magyar reformáció és könyvnyomtatás legjelentősebb alkotása, az első magyar nyelvű Biblia az észak-magyarországi Vizsolyban jelent meg 1590-ben, Károli Gáspár és református lelkész társai fordításában (megjegyzendő, hogy a vizsolyi nyomdász, Mantskovit Bálint a kolozsvári Heltai-nyomda helyesírását használta).

Talán e hiányos felsorolás alapján is belátható, hogy a nyomdáinkból kikerülő gazdag irodalom, amely nemcsak teológiai, vallásos, jogi stb., hanem szépirodalmi anyagot is tartalmazott, önmagában is hozzájárult a magyar irodalmi nyelv formálódásához. Ugyanazt a szöveget különféle nyelvjárásokat beszélő emberek olvasták, s ez befolyásolta regionális nyelvhasználatukat. A közös olvasmányokban és ismeretekben ugyanis félig spontán, félig tudatos módon valamiféle nyelvi norma kezdett hatni, formálódni, ami egyfajta közös nyelviség, nyelvjárások fölötti nyelvváltozat kialakulásának kedvezett.

Kiemelkedő személyiségek szerepe a nyelvi magatartás csiszolódásában

A különféle kiadványok írásmódja, a Biblia olvasása és hallgatása mellett a gondolkodási és nyelvi formák követésének másféle lehetőségeként említhetjük meg azt az esetet, ha egy-egy vezéregyéniség próbál tudatosan mintát adni a maga munkatársainak, közösségének, korának. Példaként Dávid Ferencre hivatkozhatunk, aki prédikációs kötetének előszavában kijelenti: először is azért vállalta magára e prédikációk kinyomtatásának munkáját és gondját, hogy az Antikrisztus bélyegét homlokunkról levehessük; másodszor pedig azért, hogy a „tanítóknak és lelki pásztorknak néminemű forma adattatnék eleibe”; hogy „mikor az Atya istenről, ennek az ő egyetlen fiáról és az szent lélekről tanítani akarnak, minemű formát kövessenek”. (*Első része a szentírásnak külön-külön részéből vett prédikációknak...*, Gyulafehérvár, 1569.)

Enyedi György, egyházunk harmadik püspöke a tanulás fontosságára hívja fel a figyelmet: „ne várjuk azt mindenkor, hogy az Szentlélek szálljon műbelénk és az tanítson meg münket, hanem munkálkodjunk

és tanoljunk, mert az Isten gyakrabban azokat szokta Szentlelkével is megvilágosítani, az kik szorgalmatosok az tanolásban” (*Enyedi György prédikációi. 1., s. a. r. Lovas Borbála, 2016, 240*).

Kétségtelen, hogy a reformáció fordulatot hozott a vallásról, az egyházzal, az emberről, a társadalomról való gondolkodásban, s ezzel együtt az egyházi életben, a közéletben, s így az egész társadalmat jellemző és átfogó nyelvhasználatban is. A személyes vallásos hit és gondolkodás és a lelkiismeretre való gyakori hivatkozás a közösségekben élő egyénre és az egyénekből szerveződő közösségekre irányította a figyelmet. Ennek egyik különleges eredménye, hogy Erdélyben az 1568 januárjában Tordán tartott országgyűlésen a következő határozat született meg magyarul: „a prédikátorok minden helyen az evangéliumot prédikálják, hirdessék, ki-ki az ő értelme szerint, és a község, ha venni akarja, jó, ha nem, senki rá ne kényszerítse az ő lelke azon meg nem nyugodván, de oly prédikátort tartsasson, kinek tanítása neki tetszik. Ezért senki a szuperintendensek közül, se mások /!/ a prédikátorokat ne bánthassák, /:/ ne szidalmaztassék senki a vallásért senkitől, az előbbi constitutio szerint, és nem engedtetik meg senkinek, hogy a tanításért bárkit is fogsággal vagy helyéből való priválással/megfosztással fenyegetsen, mert a hit isten ajándéka, ez hallásból leszen, mely hallás Isten ígéje által vagyon”.

Ez is a magyar reformáció egyetemes értékei közé tartozik.

Befejezőként ugyancsak Enyedi Györgytől idézek egy olyan gondolatot, amelyik – az előbbiekhöz hasonlóan – ma is érvényes, de különlegességét az adja, hogy a 16. század végén, az unitárius egyház akkori helyzetében, háttérbe szorítottságában hangzott el: „vedd eszedbe, hogy az keresztyének egymás között mind atyafiak; azért híják az magyarok az ilyen szeretetet atyafiúi szeretetnek” (*i. m. 124–125*).

Dávid Ferenc (László Gyula tollrajza, 1978)

A kezdet

| SZÉN SÁNDOR

• 500 évvel ezelőtt, 1517-ben egy gyönyörű szép vasárnapon történt. Október 31-e volt, a levegőben érett gyümölcs illata és színes falevelek lebegtek.

A plébános korán kelt, s hogy izgalmát csillapítsa, kisétált a kertbe. Meg-megállt, elgondolkozott. Aztán dolgozósobájába ment. Még egyszer kezébe vette az írást, átolvasta, mindent rendben talált. S mégis nagyon izgult. Kis idő múlva benyitott a fészkerbe, szeget és kalapácsot vett magához. Felvette reverendáját s kilépett a vártemplom kapuján. A téren már gyülekeztek az emberek. Misére jöttek.

A pap magasba emelt kézzel üdvözölte híveit, majd hirtelen hátat fordítva nekik, szerszámmal a kezében a kapuhoz sietett.

Az emberek kalapácsütésekre lettek figyelmesek. Messziről csak egy kiterített tekercset láttak, de mire odaértek, papjuk már el is tűnt az ódon kapu mögött.

Valaki olvasni kezdte a sorokat. A néma csendben egy-egy felszisszenés, egy-egy örömfelkiáltás röppent a légbe.

Felzúgtak a mázsás harangok, de mikor a plébános bejött misét celebrálni, nagy csodálkozására a templom üres volt. Kintről hangok szivárogtak be. Kiment közéjük, átvette a szót, olvasta és magyarázta a szöveget. Azon a vasárnapon szabadtéri mise volt, sokkal hosszabbra nyúlt, mint szokott.

A hívek hazamentek, a pap is megtért otthonába. A sikerélmény bizsergető érzésével ült ismét íróasztalához. Elővette Bibliáját és a 95 tétel házi példányát, hogy még egyszer leellenőrizze: mindenik tétel megfelel-e az Írás szellemének, az evangélium igaz tanításának. Egyetlen betű – mi sok lenne –, egy sem ment szembe a Bibliával, egy tétel sem volt fölösleges. Összehajtotta az írást, borítékba tette és elcímezte: Öszentsége X. Leó római pápa kezébe. Azzal nyugovóra tért, másnap már küldte is a levelet.

Az izgalomtól nem tudott aludni, a nap eseményei filmkockákként peregtek szeme előtt. Szinte valóságként élte meg titkolt reményét, azt, ahogyan Öszentsége magához kéreti, s a jó szándékú, alaposan megszerkesztett írásáért atyai magához öleli és megköszöni a fáradságot.

De hát nem ez történt, a fordítottja esett meg. Az eredmény: kiátkozás. A pap azonban nem ijedt meg. A munka, a gyönyörűség munka, a nagybetűs szolgálat csak ezután következett. Lendülettel vetette bele magát a tennivalók sűrűjébe.

A szellemáradat: az újraértelmezett vallás elemi erővel, mintegy hömpölyögve terjedt szét az országban, túllépte a határokat és sok embert megnyert magának. Reformáció volt a neve. Aki pedig útjára indította, aki vezette, ösvényét egyengette, nem más volt,

Luther szobra Wittenbergben

mint az egykori plébános, Luther Márton. Évek megfeszített munkája után beért a gyümölcs: új egyház született. Ma evangélikus, azaz lutheri egyházként ismerjük.

Miért fontos ezt tudni?

Azért, mert a XVI. században regnáló katolikus egyház nem Istenhez, hanem a világhoz igazodott. Azért fontos tudni, mert volt egy bátor pap, aki a világ fülébe kiáltotta: „változatok meg értelmek megújulásával, hogy megítélhessétek: mi az Isten akarata, mi az, ami jó, ami neki tetsző és tökéletes.” (Róm 12,2) És végül azért fontos tudni, mert 500 év teltével is és mindenkor kötelességünknek kell éreznünk a parancsot: „Ne feledkezzetek meg vezetőitekről, akik az Isten ígését hirdették nektek. Figyeljete életük végére, és kövessétek hitüket.” (Zsid 13,7)

Kórházlelkészi szolgálat

Kolozsvár:

dr. Ferenczi Enikő 0740 063 767

Marosvásárhely:

Pavelka Attila 0746 234 917

Sepsiszentgyörgy:

Buzogány Csoma Csilla 0742 512 574

Székelyudvarhely:

Katona Dénes 0266 213 100

Emlékezz!

FÜLÖP DEZSŐ ALPÁR

• Ősz van. Van, aki fellélegzik, mert a nyári kánikula sokszor fojtogató melege odalett végre. Azért a legtöbbünkben egyfajta szomorúság szokta ilyenkor megülni a lelket. Hajlamosabbá válunk a magunkba fordulásra, emlékeinkben kutatgatunk.

Ha a természetet figyeljük, ott is jelen van a befelefordulás. A növények már kevesebb nedvet szívnak fel. Az érett gyümölcsöt eleresztik, s az őszi napfény adta haloványabb meleget már csak arra összpontosítják, hogy a még zseme ágak is kiérjenek a hidegek előtt. A növények nem a jelenre, hanem a jövőre készülnek. Nem tetszelegni akarnak pompás lombkoronájukkal, nem is finom gyümölcsöt teremni, hanem a túlélésüket biztosítják. Ezzel egyidejűleg jelentkezik a bezárkózás is. A még megmaradt meleget, napfényt, energiát tartalékolni kell. A levelek egész nyáron át szép díszei voltak a koronának, de mára már kevés hasznuk maradt, kényszeredetten díszlegnek az arany, barna és vörös árnyaiban. Egyenként, szép csendesen engedi el őket a fa, de a levelek halálukban újra életté válnak majd az avarban.

Az ember is ebben az őszi időszakban – a természettel összhangban – részint befele fordul. Ugyan még az ünneptelen fél év időszakát éljük, mégis a mindennapjainkban ott vannak az emlékezés pillanatai, s egyre gyakrabban szóltanak mindannyiunkat az elmélkedésre. Belső kényszerűt érzünk a nemzet hőseire emlékezni, a vértanúkra, akik mindannyiunk számára példát állítanak emberségből, áldozatvállalásból, s mi némán, tisztelettel hajtunk főt előttük. Luther Mártonra és tételeire emlékezünk, s általa a vallási sokszínűség megannyi mártírja lelki szemeink elé kerül. Ötszáz év egyetlen pillanatba, gondolatba belesűrítve. Aztán jön a november idusa, s lelki szemeink elé magasodik a szívre tett s ég felé mutató kézzel álló püspökünk. Körösfői-Kriesch képén még emberi dicsősége fényében áll előttünk, és hirdeti a hit szabadságát, de a dévai hegy tetején is ugyanazt a megtörhetetlen szikár egyenességet látjuk. Csak a test görnyedt a nehéz évek súlya alatt. Képével lelkünkben idézzük 450 év imádkozó, harcoló, dolgozó, Istenben hívő hitbéli őseink szellemét. Kellemes az emlékezés, hitébresztő!

Vannak még sokan, akikre emlékezünk. A nemzeti hősök (48-asok, 56-osok s mások), a Luther Mártonok vagy Dávid Ferencek messze állnak tőlünk térben, időben, tán emberségben s áldozatvállalásban is. Életünknek azonban – ama mindennapinak – megvan-

nak a maga hősei, harcosai. Lehet, hogy egy hazáért nem küzdöttek, de egy-egy családjáért igen. Fáradtak és verítékeztek a szeretteikért, és szívük szeretetét dagasztották bele a mindennapi kenyérbe. Ők az élet sorakatonái, akiknek neve a történelemkönyvek helyett csak a mi lelkeinkbe van felírva. Mi emlékszünk rájuk, s egy sírkő vagy fejfa jelzi a helyet, hol nyugszanak.

Ilyenkor, ősszel mindenekelőtt őrájuk emlékezünk. A szülőkre, nagyszülőkre, testvére – fájdalom bár, de – gyermeke, rokonra vagy jóbarátra... Bizonytalán képtelen volna mindenféle emberi kapcsolatot felsorolni, amelyek mind az enyészethez torkolltak. S amint elmerültek a nemlét tengerében, mindenik sebet ejtett s hagyott a lelkünkön. Néha csupán aprócska karcot, máskor hatalmas szakadéknyi űrt, de mind fájdalmasat. Mert minden esetben nehéz volt megélni

az élet és halál szigorú törvényét, fájdalmas volt a ragaszkodás ellenére elengedni a szeretett, mert az Úr könyörtelenül elszólította.

A mi lelkünkben azonban szeretet lakozik irántuk! Mi dacolni kívánunk az enyészettel, s Istentől azért kérünk erőt fohászainkban, hogy halottaink emlékét megőrizzük. Az örök élet tudata erőt ad, s mi bízunk abban, hogy az, aki a földön szeretett s szeretve volt, Is-

tennél is szeretetben részesül. Feledjük a lelki sebek fájdalmát, s míg friss virággal sietünk a temetőkre, felszakítjuk a régi sebeket: hadd jöjjenek az emlékek. Egy-egy szál gyertya fénye világítsa meg az egykor élt alakját, s ragyogja be azt a bennünk lakozó szeretetet, amely ugyan most gyászkeént jelentkezik, de a szeretetből táplálkozik. Áldja meg szerető Atyánk az emléket s emlékezőket!

De vajon egyszerűen csak emlékezünk? Halottainkra? Midőn emléküket végigpergetjük lelki szemeink előtt, míg könnyel öntözzük a frissen ültetett őszirózsát, csupán sebeinket gyógyítgatjuk? Nincsen-e ott bennünk egy csipetnyi hálaadás, ami által megköszönjük Istenünknek azokat a szép perceket, amiket együtt töltöttünk? Az életet, amit együtt éltünk, a szeretetet, amit tőlük kaptunk? Hiszem, hogy van! Mert, látod, testvérem, ezen elmúlt életekben is megmutatkozik az Isten végtelen jósága és szeretete! Mert a jóságos Atya erőt ad tenéked a temetőbe elmenned, mert erőt ad a benned lakozó szeretet megélésére akkor is, amikor az emberi lét elváltozik. Az, hogy te emlékezel, már aprócska jele annak, hogy az Ő végtelen szeretete nem törik meg a koporsó deszkáján, mert a tiéd sem tört meg. Lám, mennyivel több ez az emlékezés, mint

egyszerűen néhány emlékkép felvillantása. Benne van a lelked Isten iránti hálája, a Pál apostol megfogalmazása szerint soha el nem múló szereteted.

S vajon nem nekünk magunknak fontos ez az emlékezés? Szeretett halottunk az örök életben Isten végtelen szeretetében részesül, függetlenül attól, hogy mi vagy mások emlékeznek-e rá. De fontos nekünk tudni és érezni, hogy a mi szeretetünk legyőzi a halál fulánkját. Fontos éreznünk, hogy midőn karunk mulandó erejével plántáljuk a mulandó szépségű virágot, az örökkévaló Isten áldja meg a kezünk munkáját.

A természet, mint a bevezetőben írtam, önmagába fordul, bezárkózik. Ám ez a bezárkózás nem az élet

beszűkülését jelenti. A természet nem meghalni készül ilyenkor ősszel, csak lepihen. Bezárkózik, erejét tartalékolja a tél zordságát átvészalni, de a cél a tavaszi kikeletben van. Tartalékolni a nyár emlékét, hogy megéljen és megmaradjon, ez a célja. Nekünk is ezért fontos az emlékezés. Megrekedni a múltidézésben nemcsak nem elegendő, egyenesen vétek az. Mert az élet előre tekint. Fontos, hogy a múltból felidézett szeretetet ki tudjuk vetíteni a most élő, közelünkben lévő szeretteinkre is.

Így válnak az emlékeink fakuló levelei új és megtartó léletté, hogy a jelen avarában táptalajt jelentsenek a mindenkori szeretetgyakorlásunkban.

Az én Házsongárdom

FARKAS BOGLÁRKA

• Általános iskolás koromban csak azt tudtam a Házsongárról, hogy ott sok mókus van és nagy gesztenyefák. A halottak otthonának hívják, és ha az ember elég sokat gyalogol, talál egy olyan sírt is, amin az az írás áll, hogy Farkas Boglárka. Azt is mondta édesanyám, hogy ő az én testvérem, de már nem él. Négyévesen elment az angyalokhoz. Elütötte egy autóbusz, és meghalt. Még azelőtt, hogy én megszülettem volna.

Az évek múlásával tágabb világot kezdett jelenteni ez a temető. Az iskolai tanítás ugyan nélkülözte a magyar történelmet, és a magyar irodalmat is csak cenzúrázva oktathatták, de mindig voltak olyan tanárok, és persze a szüleink, akik fontosnak tartották, hogy megfelelő időben a megfelelő könyvet a kezünkbe adják. Ezekből aztán idővel s laponként kiderült, kik vagyunk mi, és honnan jövünk. Kik azok, akik nekünk fontosak a múltból. Kik azok, akik maradandót alkottak. Kik azok, akik – a világ bármely táján is éltek – ugyanehhez a nemzethez tartozónak vallották magukat. Kamaszodó fejjel olvastuk e könyveket. És így lett a Házsongárd egyre fontosabb. Mert a temető életre kelt a könyvekből, s a sírok már nem csak magyar feliratokat, hanem sorsokat, műveket és alkotókat jelentettek. Olyan tudósokat, írókat, fordítókat, költőket, történelmi személyiségeket vagy éppen közéleti embereket, akik sokat tettek e nemzet felemelkedéséért. Akik híresek voltak és magyarok. Liceumi éveinkben zarándokhely lett a temető. Sokszor töltötünk itt hosszú délutánokat, hevenyészett tanári vagy szülői útmutatás alapján keresgélve sírhelyeket. Sokszor olvastam itt egész délelőttöket egy-egy síron üldögélve. Bevallom, néha éppen az iskolát kerülve. És szépen sorban megtaláltuk azokat, akik fontosak. Apáczeit, Brassait, Reményik Sándort, Dsida Jenőt, Szilágyi Domokost, gróf Mikó Imrét, Kriza Jánost,

Szenci Molnár Albertet, Jósika Miklóst, Misztótfalusi Kis Miklóst, Berde Mózes, Bölöni Farkas Sándort vagy éppen Kós Károlyt. És még sorolhatnám az 1500-as évektől napjainkig. Ez a domb Kolozsvár szívében számomra nem csak egy temető. Tanúságtétel és bizonyíték. Fél évezred magyarságának hithű lenyomata, és csak bízni lehet abban, hogy ez örökre így marad. Manapság, ha szülővárosomban járok, csak ritkán jut idő a Házsongárra. S akkor is inkább a saját halottaimra, hiszen időközben drága nagymám is ebben a földben talált örök nyugalomra. De sokszor hiányzik e hely békéje, a gyermekkori séták ráérőssége, az a fajta őszinte felfedezés és öntudatra ébredés, amilyent ott megéltem. Hiányzik a megszámlálhatatlanul sokféle ismerős sírkő és felirat, melyek mindegyike egy teljes életet rejt. Életeket, amelyek – legalább részben – fennmaradtak az utókornak.

És végül, de talán mindenekfölött az a sír hiányzik, amelyik egy ismeretlen és jövőtlen, tragikus parányi sorsot rejt magában. Farkas Boglárkéé. Nem létező kapcsolat egy halott kislánnyal, aki mostanában lenne negyvennégy éves. A nővérem. Bizonyosan ugyanúgy szeretném őt, mint amennyire a bátyámat és a húgomat szeretem. Nem tud hiányozni, mert sohasem ismertem, mégis jobban tud hiányozni az ismeretlensége, mint sok minden más. Ami maradt belőle, az már csak emlékezet. Édesanyám negyven év után is könnybe lábadó szeme, valahányszor szóba kerül. Néhány fénykép, amelyről egy szőke, gyönyörű kék szemű kislány mosolyog rám. Egy cipőcske, amelyet valaki megőrzött a padláson.

Gyerekfejjel sokszor megkérdeztem édesanyámat, hogy miért kaptam ugyanazt a nevet, amit ő. Miért lettem én is Boglárka. „Azért – mondta édesanyám –, mert kétszer ugyanaz a tragédia nem történhet meg.”

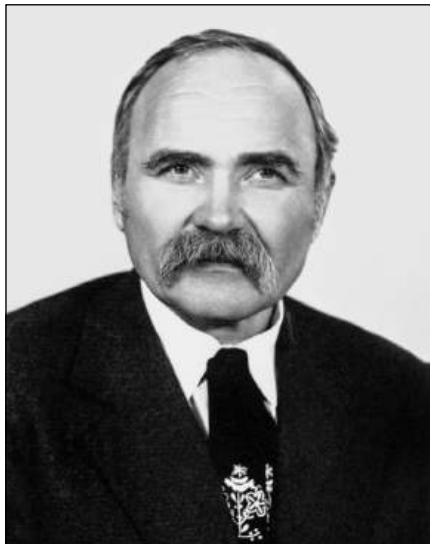
Van és lesz út a felemelkedésre

Keresztes Sándor unitárius lelkész homoródszentpáli szolgálata alatt elhangzott prédikációit, egyházi beszédeit, elmélkedéseit és gyászbeszédeit tartalmazó kétkötetes munka jelent meg nemrég Ha az Úr akarja és élünk címmel, a könyvet augusztusban mutatták be Homoródszentpálon. A szerző Sarány István, a Hargita Népe főszerkesztőjének kérdéseire válaszolva tárja fel műhelytitkait.

• **Nemrégiben Homoródkarácsonyfalván vettem részt temetésen, s nagyon megkapott a végbúcsú hangulata, bensőségsége, az unitárius szertartás egyszerűsége és a lelkész által megütött családi hangnem. Az, ahogyan az elhunytól szól a családtagoknak, rokonoknak, barátoknak, ismerősöknek. Hasonló élményem volt az Ön válogatott írásait tartalmazó kötet olvasása közben is: úgy ír/szól az osztálytársadalmi szinten egyszerű – de családjuk, környezetük számára fontos – emberekről, hogy az idegen is a fontosat, az egyedit, az egyszeri és megismételhetetlent látja benne. Ezt tanítják, vagy csak empátia kérdése?**

A holttest nemcsak egy romlandó anyag, amitől gyorsan meg kell szabadulni, hanem az emberi élet földi megmutatkozásának, s benne a lélek fejlődésének feltétele, burka, s ezért akár kicsi, akár nagy, veszteségként könyveljük el. Az a „test”, amíg élt, szolgált, kacagott, sírt, imádkozott, szeretett, utódokat nemzett, csókolt, aggódott..., s ezt a tevékenységét vagy annak be nem teljesedhetett reménységét illő módon kell köszönni, elbúcsúztatni, a lelket pedig imáink kíséretében Istenhez visszabocsátani. Erre a feladatra a teológián igyekeznek felkészíteni, bizonyos tudásanyagot átadni, irányelveket meghatározni, de a szolgálattételnek megvan az a szabadsága, hogy nem „egyenruhásított”, a helyi szokásokhoz, elvárásokhoz is igazodhat, nem beszélve a lelkész hitbeli, szellemi kvalitásairól, empátiájáról, amely igen nagy mértékben befolyásolja a gyászszertartás mikéntjét. Mi nem lehetünk „vérbírák”, az ítéletet Istenre bízuk, de azért a kirívó gyarlóságok, bűnök,

hibák, tévedések felett nem hunyhatunk szemet, hanem tanító jelleggel, nem sértő módon, mégis érintenünk kell. És ez roppant kényes, nehéz feladat. Ezt nem lehet a teológián megtanulni. Ezt a lelkésznek önmagának kell kifejlesztenie, virágnnyelven, diplomatikusan úgy beszélni, hogy pellengér

se legyen, de nyilvánvaló hazugság se. Én a hibákat a „hallgatással” szoktam érzékelteni: ha gyászbeszédben nem történt említés a hűségről, az egyenes gerincről, az áldozatkészségről stb., az azért történt, mert „hiánycikk” volt a néhai életében. És mindenki értette.

• **A halál kérdésével kezdtük, amely egy életút lezárása. Lelkészként hogyan „barátkozott meg” a halál gondolatával, a betegek és a haldoklók szolgálatával, a gyászolók vigasztalásával?** A halál gondolatával fiatalon nehéz volt megbarátkozni, különösen ha fiatakorút kellett temetni, vagy olyan valakit, aki nagyon közel állt hozzánk. A súlyos betegek, haldoklók gondozását, felkészítését sem lehet a teológián megta-

nulni. Sok-sok év és helyzet tapasztalása szükséges, szakirodalomban való elmélyülés és az élet folytatásába vetett hitnek rendkívüli megerősödése. Nekem „szerencsém” volt, hogy kétszer kerültem halálközeli állapotba. Orvos barátaim sokat faggattak, milyen élményeket hoztam, s mindig elmondtam, hogy életemben olyan boldogságot sohasem éreztem, mint akkor, amikor már haladtam egy pulzáló, örvénylő, narancssárgás-vöröses, kellemesen meleg alagút bejáratához egy könnyed lebegéssel. Szinte fájt, amikor életre ráztak, de a hozott élmény után teljesen megszűnt a halálfélelmem, másabb lett az életfelfogásom, értékrendem, a prédikálásom is változott, a halálról a súlyos betegeknek is mertem beszélni, sőt vallásórákön is gyakori témám lett, mert hitelesen tudtam elmondani, hogy a halál tulajdonképpen beleszületés egy másik világba, egy másik létformába. Hogy milyen, azt nem tudhatjuk, Isten titka, de biztosak lehetünk, hogy amiképp Isten gondoskodik a földi létről, úgy a másíkról is fog gondoskodni. Ez a hit a régiek erős hite volt, ezért tudtak méltósággal meghalni. Mi pedig „odafejlődünk”, hogy méltósággal se élni, se meghalni nem tudunk már.

• **Nagyajtáról indult, Kriza János püspök szülőfalujából. Mit jelentett az Ön számára a jeles falustárs?**

Krizáról írtam a kispapi dolgozatomban. Egy esztendő alatt, amíg életéről, munkásságáról, emberi, lelkész, művészi, egyházvezetői kvalitásairól gyűjtögettem az anyagot, megtanultam csodálni népe iránti szeretetét, szolgálatkészségét. Neki nem „méltóság” volt a püspöki

szék, hanem még nagyobb lehetőség az egyházi és népi szolgálatra. Olyan talentumokkal, mint ő, természetesen nem rendelkezem, de mégis példaképemmé lehetett.

• **A kötet fülszövegéből tudni, hogy öt évet szolgált Csehétfalván, majd 1974-től 2001-ben bekövetkezett nyugdíjazásáig Homoródszentpál lelkésze volt. Negyedszázad szolgálat egy szolgálati helyen. Ez sok vagy kevés?**

Negyedszázad szentpáli szolgálat... Voltak előnyei és hátrányai is. Ha őszinte vagyok, a hátrányok sokkal markánsabbak. Bár volt egy hűséges mag, akik mindenkor mindenben mellettem álltak, támogatták elképzeléseimet, a vége felé többek részéről éreztem, hogy meguntak, hogy szükséges lenne a frissítés. A lelkésznek is jót tenne, ha 10-15 évenként új pászmába foghatna, új célok, új kihívások serkenténék erodálódott lelki-szellemi erőit, de a mi egyházunk alulról felfelé építkező népi egyház, s ezt az elképzelést nem lehet megvalósítani. Egy lelkészt – ha megválasztották – csak fegyelmi úton lehet elmozdítani. Önként pályázhatna újabb egyházközségbe, de ez is százszor meggondolandó, mert egy idő után jönnek a fiatalok, s ők a fiatalságuknál fogva sikeresebben pályáznak, mint tapasztaltabb, de korosodó kollégáik.

• **Nagya jta az otthon, mert ott született, oda köti múltja és jelené, Szentpál az itthon, mert ide kötik egy munkás élet emlékei. Lehet egy embernek két otthona?**

A kötetben is szereplő *Szív és kincs* című írásomból idézve válaszolok. Egy alkalommal szabadságom tíz napját szülőfalumban töltöttem. Jó volt hallani szülőfalum harangjainak jellegzetes hangját, s elsuttogni egy leheletnyi imádságot: Istennem, segíts meg! Jó volt bejárni régi határrészeket, amelyekhez annyi gyermekkori élményem fűződik; jó

volt találkozni időközben megváltozott, de mégis ismerős arcokkal. Padláson, pincében, szekrényben, itt-ott takarítva, rendezgetve jó volt, amikor kezembe került az első fehér ingem, az első iskolástászkám, veréblövő parittyám, játékszeke-rem töredéke. És mégis meg kell vallanom, hogy mindenek ellenére néhány nap múlva valami nyugtalanságot éreztem. Nem tudtam megnevezni, hogy mi az, ami felkavarja néhány pillanatra lelkivilágomat. Egy reggel aztán rájöttem a dolog magyarázatára. A mezőre mentünk, amikor összetalálkoztunk a szülőfalumon áthaladó udvarhelyi autóbusszal. Amikor megpillantottam a hargitai jelzést, s ráadásul az arcból ismerős sofőrt, önkéntelenül is mindkét kezem a magasba lendült, s olyan nagyokat kezdett dobbanni a szívem. És hirtelen megvilágosodott előttem: azért nem tudok egész szívemmel és lelkemmel szülőföldemen lenni, mert számomra van egy másik darabkája is Erdélynek, amely bár nem szülőföldem, mégis közelebb áll hozzám, mert ott van az én családom, fészke, kenyere, s ez a kis közösség, amely Isten nevében gondjaimra bízott.

S e felismerés nyomatékául, mintegy igazolásképpen, már fel is csendült bennem a Názáreti Jézus ígéje: ahol van a ti kincsetek, ott van a szívetek...

• **A két vaskos kötet tanúsága szerint prédikációit, temetéseken elmondott beszédeit nem bízza a véletlenre, nem rögtönöz, hanem szeretet alaposan felkészülni, előkészülni, minden szót, mondatot mérlegelni. Ez így van? Miért ragaszkodik az írott formához?**

Lelkészi tevékenységem évtizedei alatt csak kétszer rögtönöztem, amikor a szolgálatot vezető lelkész rosszullete miatt be kellett ugranom. Néhai szónoklattan-tanárom, dr. Lőrinczi Géza tanítását elfogadtam, s életre szólóan magamévá tettem: a mondanivalót meg

kell fogalmazni, tehát írni kell. Börtönjárt, idősebb lelkészek, akiket prédikációik miatt börtönöztek be az '56-os magyar események után, a fejben való felkészülést javasolták, hogy írott nyom, amit szándékosan félre lehet magyarázni, ne maradjon, de úgy látszik, szeretett tanárom hatása erősebb volt. Istennek hála, mert így valami maradt az elmúlt évtizedekből.

• **Hogyan lehet hétről hétre újat mondani a híveknek? S a hit dolgai mennyire keveredhetnek a közélet dolgaival? Van-e határ e kettő között?**

A hit dolgai nálam mindig keveredtek a közélet dolgaival. Híveink a jobb beszéd alatt nem a szakmai kifogástalansággal megírt, magasröptűen elmélkedő beszédet értik, hanem azt, amelyik képes hozzájuk szólani. Amelyikben megtalálják önmaguk életproblémáit, az azokban való eligazítást, lelki éhségük és szomjúságuk csillapítását, és amelyet vasárnap délutáni tereferéiken meg tudnak hánynivetni, mert megértették, megjegyezhettek. Ne essünk tévedésbe: híveink nagyon komolyan veszik a Bibliát. Tekintélyt jelent számukra, szeretik hallgatni üzeneteit, de mindig kíváncsiak arra, hogy a Biblia tükrében milyen a mai világ, annak ezernyi oldala; milyennek vagyunk mi, emberek, és milyennekké kell válnunk. És itt szót kell ejtenem a politikáról is. A politika fogalmához sok minden hozzátartozik, de talán kevésbé a bibliai jelleg. Igen, mert a politika különböző érdekek ütköztetése, egyféle harc, amit nemigen lehet győzelemre vinni a Biblia által megkívánt erkölcsi szabályok betartásával. Legalábbis a jelenkori viszonyok között, ha egy politikus a kődobálást kenyérrel viszonzza, ha egy pofon után arcának másik felét is odakínálja, ha nemcsak hétszer, de hetvenhét-szer is megbocsát minden gyalázatot, ha imádkozik azokért, akik életére törnek, akkor bizonyos, hogy sok babért

nem arat a küzdőporondon sem ön maga, sem pedig azok számára, akiknek érdekképviselőre megbízást kapott. A politikában ennél fogva a bibliaitól több-kevesebb mértékben elütő szabályok nemcsak megengedettek, de egyenesen kívánatosak és általánosan elismertek is. Ezzel magyarázható, hogy az egyházi álláspont – és itt a felekezetek összességére gondolok – nem nagyon bátorítja a lelkészek politikai tevékenységét.

Én sohasem fogadtam el ezt az egyházi álláspontot. A mi egyházunk, az unitárius egyház magyar, népi egyház. Magyar földön, magyar lélektől, Dávid Ferenc refor-

mátortól nyerte a létét, s csakis addig létezik, ameddig népünk is létezik. Ha mi ezt nem vesszük figyelembe, ha elzárkózunk a legtöbbször nem fehér galamb képében érkező történelmi kihívások elől, és politizálva nem segítjük népünket a nemzeti túlélésben, akkor a lehető legrosszabbat tesszük. Ezért én politizálok. Nem úgy, hogy politikai összejövetelekre járok és agitálok, zászlót lengetek, úttorlaszokat építtetek stb., hanem az emberekkel való beszélgetéseimbe, szószéki szolgálataimba, sőt az iskolai vallásos oktatásba is próbálom belevinni és tölem telhetően megvilágítani azokat a problémá-

kat, amelyekkel közösségünk nap nap után szembesül. Meggyőződésem, hogy az erdélyi magyar lelkész nem nézheti tétlenül például a tömeges kivándorlást, falvaink fokozatos elnéptelenedését, a termőföldtől való elidegenedést, történelmi kötések, kulturális értékek megsemmisülését. Igenis nekünk szélfogóként ki kell terjesztenünk a palástot, hogy fogyatkozó mecse-sünk lángját ki ne olthassák a mesterségesen és annyi gyűlölettel szított viharok. Igen, ez részben politika is, és meggyőződésem, hogy a lelkészi hivatás tartozéka.

(A teljes interjút Facebook-oldalunkon olvashatják.)

Emlékoszlop-avatás Komjátszegen

Október 1-jén a komjátszegi kicsi unitárius egyházközség megemlékező ünnepélyt szervezett. Nemcsak emlékeztünk, de emléket is állítottunk azoknak a helyi katonáknak, akik az I. és II. világháborúban, illetve az 1848–49-es szabadságharcban veszítették életüket, valamint a 16 magyar honvédnek, akik 1944 októberében közvetlen Komjátszeg határában estek el.

Az ünnepség istentisztelettel kezdődött, a szószéki szolgálatot Gyerő Dávid egyházi főjegyző végezte, melyet dr. Marton Melinda, a Kolozsvári Magyar Opera művésznöje énekkel gazdagított. Ezután a helyi lelkész köszöntése következett, majd András György nyugalmazott lelkész, előadótanácsos az emlékoszlop megvalósulását vázolta fel, mely még néhai Pataki József, a Tordai Honvédhagyomány-őrző Bizottság (THHB) volt elnöke idejében merült fel. A köszöntőbeszédekben az elhunytak iránti tisztelet és emlékezés mellett a gyülekezet munkáját, akaraterejét méltató megszólalások a kicsi gyülekezet tenni akarását és megmaradását emelték ki. Magyarország Kolozsvári Főkon-

zulátusa részéről Csige Sándor konzul mondott beszédet, a THHB részéről Józsa Lajos elnök, a Torda-Aranyos Vitézi Rend képviselőjeként Dimény József beszéde következett. Részt vettek még a THHB budapesti, a megyei és helyi RMDSZ képviselői is, valamint a község polgármestere és alpolgármestere is.

Az emlékoszlop leleplezése előtt kalotaszegi katonadalt énekelt Ludasán Gabriella középiskolás tanuló. Az ünnepség fénypontja a márvány emlékoszlop leleplezése volt, melyet a helyi unitárius gondnok, Szabó Ferenc végzett el. A koszorúk elhelyezése után Dimény József kolozs-tordai esperes áldása következett.

Ezúton is köszönetet mondok fő támogatóinknak, a magyar kormánynak, a Bethlen Gábor Alapnak, hogy támogatta az emlékoszlop megvalósulását. Köszönet a nagyszerű munkáért Péter Árpád tanárnak, továbbá a THHB

tordai és budapesti képviselőinek, a Torda-Aranyos Vitézi Rendnek, a megyei RMDSZ-nek a segítségnyújtásért, valamint mindazoknak a magánszemélyeknek, akik támogatták ezen ünnepséget. Köszönet illesse a komjátszegi gyülekezetet, gondnokát, algondnokát és híveit, akik az ünnepség szervezésében részt vállaltak.

Segítsen mindannyiunkat a gondviselő Istenünk, hogy erősödjünk hitünkben, hiszen a múltunk, történelmünk arra kötelez, hogy példát merítve megmaradjunk és kitartsunk magyarságunkban és unitárius vallásunkban.

BODOR PIROSKA

Kékkői Károly felvétele

Hosszú távra...!

A Magyar Unitárius Egyház folyó év július 7-i főtanácsi gyűlésén elismerő oklevélben részesítette és méltatta a kiemelkedő egyházszolgálati teljesítményeket az egyház alapvető működési szakterületein. Interjúorozatunkban azokat a személyeket szolgáltattuk meg, akiknek tevékenysége mindannyiunk számára példaértékű. A hitéleti és missziói ügyosztály kiemelte a fogyatkozó egyházunk életében az újjászületés jelképévé vált Zetelaki Leányegyházközséget, annak lelkészeit, Demeter Sándor Lórándot és Újvárosi Katalint, Bíró Eszter pénztárost, Németh Attila keblitanácsost, valamint gondnokát, Kolumbán-Antal Józsefet. Demeter Sándor Lóránd lelkész Újvárosi Katalin lelkésznőt és Bíró Eszter pénztárost kérdezte a zetelaki unitárius közösség szerveződéséről.

• Hogyan történt a Zetelaki Leányegyházközség megalakítása? Kiben született meg először a gondolat, az igény erre?

BÍRÓ ESZTER pénztáros:

A Zetelaki Leányegyházközség megalakítása egy „pofakönyves” (Facebookos) beszélgetésből indult, melyet 2014 májusában folytattunk Újvárosi Katalinnal. Férjével közösen felvállalták, hogy beszoalgnának hozzánk. Aztán megjelentettem egy felhívást a helyi újságban, hogy szeretnénk létrehozni egy kis közösséget. Lassan kezdtek jelentkezni az emberek, és novemberben megtartottuk az első istentiszteletet. Következő

évben már megfogalmazódott, hogy közösségünket hivatalossá is kellene tenni, és az esperesi hivatalnak benyújtottunk egy kérést, hogy létrehozassuk a leányegyházközséget. Májusban a Homoródszentpálon tartott gondnok-presbiteri találkozáson felolvastam ezen beadványunkat. Nagy örömmel fogadták kérésünket, hogy egy ilyen katolikus tömbközösségben egy kicsiny gyülekezet megalakulhatott. Az esperes úr azt javasolta, hogy szórványegyházközség legyünk, de a főtanácsi ülésen már leányegyházközségnek fogadtak el. Lassan már három éve van Zetelakán havi rendszerességgel istentisztelet.

ÚJVÁROSI KATALIN lelkésznő:

Egy baráti beszélgetéssel indult, ahol megvillant egy emberi érzés: a hiány érzése. A „de jó volna, ha lenne itt is egy unitárius közösség” vágya csillant meg. A beszélgetés el-

halkult, s csendben érett a gondolat. A következő beszélgetésben ismét felbukkant, hogy de jó volna... Mi ennek az akadálya? – tettük fel szinte egyszerre a kérdést. Arra kértem Bíró Esztert, hogy ha úgy gondolja, hogy van ereje a toborzásra, akkor vágjunk neki. Mi segí-

tünk. Első lépésként a helyi újságba írjon meg egy felhívást, mikor és hol találkozzunk, hadd lám, mi lesz belőle. Mi megérdeklődjük, hogy tartozik-e valakihez Zetelaka mint szórvány vagy leányegyházközség, hogy ne érezze senki úgy, hogy belekontárkodunk a munkájába.

Az első találkozót 2014. november 16-án egy osztályteremben tartottuk, ahol egy pohár tea mellett elkezdtünk álmodni. Tíz unitárius ember mesélt az életéről, megtartott hitéről, nehézségeiről. És reményéről, hogy ők is megélnék hitüket ott, ahol élnek.

• Melyek az ifjú egyházközség eddigi életének mérföldkövei?

Ú. K.: Az első mérföldkönek az első úrvacsoravételt nevezném. Amikor könnyes szemmel nyúltak az emberek a falat kenyér és a bor után, megvallva, hogy évek óta nem gyakorolhatták ezt.

Mérföldkő volt, amikor eldöntötték, hivatalosan is szeretnének létezni: előjárókat választottak és beadták kérésüket a megfelelő helyre. És mérföldkő volt természetesen az, amikor pozitív választ kaptak rá. Mérföldkő volt, amikor az őszi hálaadás ünnepét a muzsnai közösséggel együtt tartották meg, a gyakorlatban is megélve a testvériséget, örvendve a hitestvéreknek, a találkozásnak. Mérföldkő a minden nyáron Váru-tán, a Bíró-tanyán (Zetelaka határában) megtartott szabadtéri istentisztelet, illetve a gyülekezeti családnapi. Mérföldkő az az úrvacsorai tányér,

mellyel a Kolumbán-Antal család ajándékozta meg a gyülekezetet, mert azt jelenti, hogy hosszú távra terveztek!

• Milyennek látja a jövőt az egyházközség vezetősége?

Ú. K.: Mindaddig, amíg vannak álmok, amíg van hitélmény, addig él a gyülekezet. Erős emberek, akik éveken át megtartották a hitüket, ezért hiszem, hogy közösségi szinten szép pillanatokat fognak megélni, egymást erősítve. Mert az elsődleges lépés ez: egymást erősíteni.

Nehéz helyzetben vannak, mert a más felekezetű testvérek nem türelmesek velük. Elég gyakran szektásoknak nevezik, reverzalist íratnak alá velük (még mindig), és csendben reménykednek, hogy gyógyulnak a ferde hithajlamukból... De amikor az erő megkérdőjelezhetetlen, akkor lehet nagyokat is álmodni.

Szubjektív beszámoló a Kemény Bertalan- emlékzarándokltról

GÁL ZOLTÁN

• A Romániai Falugondnokságok Szövetsége augusztus 16–21. napjain Kemény Bertalan-emlékzarándoklatot szervezett, annak apropóján, hogy éppen tíz éve hunyt el a falugondnoki szolgálat megálmodója és létrehozója.

A 27 fős csapat Marosvásárhelyen gyülekezett, és a reggeli órákban indult útnak. Első állomásunk Gyulafehérvár volt, ahol Marton József teológiai professzor várt minket, és körbevezetett a nagy múltú templomban, ahol többek között János Zsigmond fejedelem és Izabella királyné alussza örök álmát. A templom egyik részében Márton Áron tiszteletére emlékszoba áll, itt őrzik megmaradt személyes tárgyait, a képeken egy kegyetlen kor embert próbáló évei köszönnek vissza. A bátrabbak még a toronyba is felmerészkedhettek. A templom falain kívül szépen rendbe tett tér várja az idelátogatókat, és szinte minden a jövő évi évszázados ünnepre készülődik.

Ezután következett Marosillye, Bethlen Gábor szülőháza. Helyesebben a szülőháza udvarán megmaradt egyetlen bástya, amelynek homlokzatán emléktábla hirdeti, hogy itt ringott bölcsője a nagy fejedelemnek. Azóta sok víz lefolyt a Maroson, s olykor hűvösebben is fújtak a szelek. A település mára már teljesen megváltozott, alig néhány magyar lakja. A megmaradt épületet a ferences rend vette gondozásába. Sajnálattalunkra csupán kívülről csodálhattuk meg a szép épületet.

Harmadik megállónk az aradi hányattatott sorsú Szabadság-szobornál volt, amelyet az aradi vértanúk tiszteletére állítottak 1890-ben. Trianon után a román hatalom lebontatta, majd az aradi várba száműzték, végül a minorita rendház udvarán lelt menedéket. Zala György alkotását végül 2004-ben állították fel ismét, igaz, nem az eredeti helyén, hanem a Tűzoltó téri Megbékélés parkjában. A tiszteletadás után folytattuk utunkat Hódmezővásárhelyre.

Másnap Ópusztaszerre vezetett az utunk, ahol a Feszty-körkép mély benyomást tett mindnyájunkra. A történeti emlékparkban tett séta után Szegedre utaztunk, ahol Kissné dr. Novák Éva egyetemi tanár vezetett körbe, és mutatta meg a csodás egyetemi város látványosságait. Este ismét Hódmezővásárhelyen szálltunk meg.

Augusztus 18-án Szentkirályra utaztunk, ahol Szabó Gellért helyi polgármester köszöntött, és Kovácsné Lázár Ilona mutatta be a tanyagondnoki szolgálatot a maga örömeivel és nehézségeivel. Mivel autóbuszunk nem volt megfelelő a tanyai utakhoz, így csak vetítőképes bemutatás által nyerhettünk be-

tekintést a mindennapokba: a tanyagondnok felkerekíti az időseket, biztosítja számukra a legközelebbi kórházba való eljutást, meleg ebédet szállít a rászorulóknak, amelyet a helyi konyhán készítenek elő, besegít a szakképzettséget nem igénylő, ház körüli munkákban (pl. favágás, kisebb javítások, hóeltakarítás stb.), iskolába szállítja az elzárt helyen élő gyerekeket. A több ezer hektár tanyán élő emberek gondozására két tanyagondnoki állást is szervezett az önkormányzat, és nagyszerűen működnek. Szentkirályon csodálatos volt megtapasztalni a közös erővel megtisztított területet, amelyet parkká alakítottak, szemet gyönyörködtető látvány minden odalátogató számára. Egy nagyobb házat is megvásárolt az önkormányzat, amelyet lakrészekre osztott, és az idős, magukra maradt embereknek tartja fenn. Követendő példa!

Kecskeméten megtekintettük a város nevezetességeit, és folytattuk utunkat Vértessacsára, ahol a Magyar Tanya- és Falugondnokok Szövetségének munkatársai vártak bennünket. Kemény Bertalan háza ma a Falugondnokok Házaként működik, képzéseknek, konferenciáknak ad helyet, és vendégek elszállásolását is vállalják. Itt foglaltuk el mi is szálláshelyeinket, és éjszakába nyúló beszélgetésekkel ért véget a nap.

Augusztus 19-én Vértessacsán tartották a Kemény Bertalan emlékére szervezett konferenciát, amelyen anyaországi tanya- és falugondnokok is részt vettek. Közös beszélgettünk a falugondnokságok jelenéről, számba vettük a nehézségeket és kihívásokat, és arról is szót ejtettünk, hogy Erdélyben a falugondnoki járművek beszerzése jelenti az egyik legnagyobb kihívást. Közösségeink nem képesek önerőből erre alkalmas járműveket beszerezni, és kértük anyaországi testvéreinket, hogy járuljanak hozzá egy-egy lecseré-

Szegeden

A Bács-Kiskun megyei Szentkirályon

lendő mikrobusz Erdélybe való eljuttatásához. Magyarországon sokkal szerencsésebb a helyzet, ugyanis ott civil szervezeteknek és egyháznak öt évente lehet pályázni falugondnoki járművek beszerzésére. Ez, sajnos, idehaza nem lehetséges.

Felszólalásomban említést tettem arról, hogy az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) az idei évben Balázs Ferenc-díjban részesítette Balázs Sándor volt szentgericei, jelenleg magyarországi unitárius lelkészt több évtizedes falugondnoki és közösségi tevékenységéért, amelyet a jelenlevők nagy örömmel vettek tudomásul, erőt, egészséget kívántak Balázs Sándornak munkája folytatásához.

Hetvenéves az *Unitárius Élet*

Október 14-én a 70 éves *Unitárius Élet* folyóirat tiszteletére Budapesten konferenciát szervezett a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete és az *Unitárius Élet* szerkesztősége. A konferenciát Elekes Botond főgondnok köszöntötte. Kriza János főszerkesztő megnyitó beszéde után az első előadást Béres-Muszka Ibolya, a Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény könyvtárának vezetője tartotta *Unitárius Élet 70 – A lap hét évtizedének sajtótörténeti áttekintése* címen. A képekkel gazdagon illusztrált prezentáció során a résztvevők 70 év küzdelmes munkájába nyertek betekintést. Az előadó az *Unitárius Élet* múltjához kapcsolódó értékes tárlatot is szervezett a konferencia idejére. Retkes Attila *A Duna-Tiszaközi Unitárius Szórványegyházközség megalapítása és első éve (1944–1949)* címmel tartott izgalmas előadást. Molnár Lehel kolozsvári főlevéltárnok *A kiegye-*

A konferencia zárásaként közösen vonultunk ki Kemény Bertalan sírjához, ahol virágokat és koszorúkat elhelyezve emlékeztünk a falugondnoki szolgálat atyjára, valamint ma is üzenetteljes jelmondatára: „nem a vidék népességmegtartó képességére van szükség, hanem a képességmegtartó népességre”.

Augusztus 20-án érkezünk Budapestre. A csoport egy részével a Kálvin téri szálláshelyünktől elsétáltunk a Duna-parton a Parlamentig és vissza, este nagy örömmel tekintettük meg a tűzijátékot.

Augusztus 21-én kora reggel indultunk haza, útba ejtve Kenderesen Horthy Miklós sírhelyét, és a ma szakközépiskolaként működő kúriát.

Utunk során rengeteg élménnyel és tapasztalattal lettünk gazdagabbak. Én személyesen egyre inkább fontosnak tartom közösségeinkben a falugondnoki szolgálatok elindítását és működtetését, mert azt tapasztalom, hogy nagyon sok a magára maradt, problémáit leküzdeni képtelen, főként idős ember, akinek a segítség, a jó szó, a bátorítás mindennél többet ér. Nyilván meg kell találni a módját az ehhez szükséges pénzforrások és eszközök előteremtéséhez, viszont úgy gondolom, hogy a falugondnoki szolgálat a mindennapok világába hozza be az evangéliumot, a jövő reménységét. És ha az egyház közel van az emberekhez, akkor az embereket is meg tudjuk őrizni az egyháznak.

A Kemény Bertalan-emlékzarándoklatot a Bethlen Gábor Alap finanszírozta.

zés utáni unitáriusok helyzete és az egyház 300 éves fennállásának ünneplése 1868-ban címen „előkészítette” az egyház fennállásának 450. évfordulóján esedékes ünnepeket. Az utolsó előadást Kovács Sándor tartotta *A magyar unitárius sajtó 1861–1946* címmel.

A konferencia résztvevői Kászoni-Kövendi József püspöki helynök zárszava után közösen elfogyasztották az *Unitárius Élet* 70. születésnapjára készült ünnepi tortát.

Budapesti laptestvérünknek boldog születésnapot kívánunk, Isten éltesse sokáig!

KOVÁCS SÁNDOR

Unitária ékköve, Torockó, Budapest

A mellékelt meghívóval beharangozott, november 12-éig látogatható tárlatra a szervezők a következő, kétségtelenül vonzó Jókai-idézzel csábítják az érdeklődőket: Az unitáriusok „... nem halasztják az Istennel és emberekkel való kibékülést a másvilágra, hanem cselekszik azt itt, ezen a földön”. A helyet pedig, ahol ezt a minden halandó számára kívánatos dolgot igyekeznek megvalósítani, magam neveztem el Unitáriának. Földrajzilag nehezen beazonosítható, mivel inkább lelki, mint fizikai régiót takar. Igaz ugyan, hogy hallatán a vallástörténetben valamelyest járatos embereknek beugranak olyan tájak, mint Olaszföld, Spanyolország, Székelyföld, ahol lakói gyökeret eresztettek, vagy Lengyelország, Anglia, Amerika, ahol szétszóródtak.

De vajon igazi unitáriusnak tekinthető-e mindenki, aki annak vallja magát, és nincsenek-e olyanok, akik csak rokonszenveznek velük, vagy ösztönösen úgy gondolkodnak, éreznek és cselekszenek, ahogy elvárható e hit őszinte követőitől, anélkül, hogy szükségét éreznék a formális csatlakozásnak?

A szabadelvű kálvinista, mások szerint agnosztikus szabadkőműves Jókai Mór például a saját felekezetének merev hittételeinél erősebben vonzódott a rugalmasabb unitárius hitelvekhez. Mindenesetre kevesen tudtak olyan ihletetten, szinte médiumszerűen szólni az unitarizmus vonzerejéről, mint tette ezt az *Egy az Isten* című regényében (1877) az akkor már hírneves „nagy mesélő”. A néhány évvel korábban (1872–73) íródott *A jövő század regényében* pedig az új világ vallásaként ábrázolta, mivel elképzelései szerint a későbbi korok emberei be fogják látni, hogy: „Nem a szertartásban áll az isteni tisztelet, hanem az erkölcsök emelésében, az ismeretterjesztésben.”

A katolikusnak keresztelt, de a vallásos világnézettel szemben rendkívül szkeptikus Bartók Béla zeneszerző és zongoraművész pedig 1914-ben – négyéves kisfiával együtt – formálisan betért az unitárius egyházba, és bár nem lett belőle templomjáró, hitét soha-

sem tagadta meg. Ennek az okát sokan találgtatják. Jókai és Bartók részben kortársak voltak, és eltérő mentalitásuk ellenére ugyanazt az ügyet szolgálták. Mindketten a szeretet prófétái voltak, megrögzött humanisták, és a népek testvériségét hirdették műveikben. Nem tulajdonítható tehát a véletlennek, hogy a Jókai-kiállítás megnyitóján Mocsári Károly Liszt- és Bartók-kompozíciókat játszott, többek között a *Csillagok, csillagok, szépen ragyogjatok* című népdalfeldolgozást a torockói gyűjtésből. Ugyanez a dallam zárta a *Bartók* című dokumentumfilmet is, amely Magyarországon szeptember óta látható a mozikban.

És akkor még nem beszéltünk a Polgárok Házának szintén *Egy az Isten!* jelszóval meghirdetett őszi sorozatáról: a galéria az erdélyi unitáriusok népművészetét mutatta be, melynek első estjére szeptember 15-én került sor Torockó képviselőinek bemutatkozásával. Itt meghallgathattuk dr. Szabó Zsolt, a Brassai Véndiak Alapítvány elnökének előadását erről a hírneves településről, megtapsolhattuk a torockói hagyományörző Szilas táncsoport műsorát, megcsodálhattuk fantáziadús népviseletét Néprajzi Múzeumának igazgatója, Lassel Ágnes bemutatásában, megkóstolhattuk lakodalmi ételeit, a somodi kalácsot és a „hamuzsákot”, tájékozódhattunk a különleges épületeinek megóvására indított értékvédő program munkájáról. Ugyanitt lehetett megtekinteni azt a rövidfilmet, amelyet a helyszínen forgatott a magyar szervezőcsapat, és amelyben megszólalt Csécs Márton Lőrinc torockói unitárius lelkész is, aki betegsége miatt sajnálatos módon nem vehetett részt sem a múzeumi megnyitón, sem ezen a műsoros esten.

Ezekben a napokban Budapesten sok helyen feltűnt és hódított Unitária ékköve, a mágikus, Europa Nostra-díjas hungarikum: Torockó. Az elkövetkező hónapokban három másik, szintén sok meglepetést tartogató erdélyi unitárius település lép majd a nyomdokaiba: Nagyajta, Homoródkarácsonyfalva és Magyarország.

Mindezek tudatában eléggé elszomorító, hogy az „anyaországiak” milyen keveset tudnak, és azt is rosszul, az egyetlen magyar alapítású protestáns keresz-

A vizsolyi biblia

tény felekezetről. Kihasználva az alkalmat, amit a reformáció 500. évfordulójának megünneplése és az ilyenkor szokásos Ars Sacra programsorozat indulása jelent, a Petőfi Irodalmi Múzeum megpróbált javítani a helyzeten. Köszöntőjében Prőhle Gergely főigazgató elmondta, hogy hiányérzete támadt, és nem csak neki, amikor végignézte a Magyar Nemzeti Múzeum reformációnak szentelt impozáns tárlatát, az Igeidőket, és ott gyakorlatilag utalást sem talált annak legradikálisabb, az evangéliumok üzenetét legtisztábban tolmácsoló ágára. Elmesélve ezt feleségének, tőle kapta az ötletet a Jókai-regény bemutatására legalább egy lábjegyzetnek titulált kamarakiállítás erejéig. Magam is csalódottan vettem tudomásul, hogy a temérdek molinó, kegytárgy, szentkép, biblia között mindössze egyetlen unitárius vonatkozású tárgyat találtam a Nemzeti Múzeumban, mégpedig Rácz Máriának, a kolozsvári belvárosi egyházközség unitárius lelkészének szép, nőiesen szabott selyempalástját, a külső folyosó legvégén, a kijárat közelében. Azon merengtem, hogy vajon mennyire lepődött meg ezen az egyszeri múzeumlátogató, akit a kiállítás rendezői teljes tudatlanságban hagytak eme felekezet milyenségével kapcsolatosan. Nagy örömmel és megihatottsággal töltött el viszont a PIM egyik tárlójában a vizsolyi biblia egy nyitott példánya, mely a torockói egyházközség által kölcsönzött úrasztali terítőn nyugodott. Csak miért beszélt „oltárterítőről” az előadó, amikor protestáns templomokban tudvalevően nincsen oltár? És miért

mondta, hogy akár Jókai is láthatta, amikor oda volt írva, hogy 1937-ben készült? Két másik tárlóban helyeztek el egy torockói házikenyeret, valamint hajdani híres bányászatának és iparának emlékére néhány szépen megmunkált vaseszközt.

Ezek a történések újabb esélyt jelentenek az erdélyi és magyarországi unitáriusok számára, hogy jobban megismertessék magukat a szélesebb világi közönséggel, növeljék rokonszenvtőkéjüket, és gyarapítsák a lélekben unitáriusok számát, vagyis a határtalan, de valóságosan létező Unitária összlakosságát. A hiányzó Csécs Márton helyett „beugró” Kászoni-Kövendi József, a 2010 óta újra egységes Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének püspöki helynöke, a Nagy Ignác utcai gyülekezet lelkésze elismerte, hogy az unitárius szellemiség terjedésében tapasztalt megtorpanásokért részben a mindenkor előjáróság is hibáztatható. Nem tudták például kihasználni a 20. század fordulóján kínálkozó lehetőséget egy tanintézmény alapítására a Szalay utcában, mivel presztízsszemponctok alapján egy, a hívek létszámához viszonyítva túlméretezett templom építésébe fektették be az összes tőkéjüket. Reménykedik, hogy a mostani, szintén kedvező helyzetben sikerülni fog kiküszöbölni ezt a csorbát. E tekintetben a földi és égi dolgok, a közeli és távlati célok összehangolására egyaránt figyelni képes Torockó követendő mintát jelent.

CHEHADÉ-BOÉR JUDIT

Tiszteletbeli székely találkozó

A beregi, székelyudvarhelyi, csíkszeredai, valamint a homoródmenti huszárok jelentéstevésével vette kezdetét az Oklándon 11. alkalommal megszervezett tiszteletbeli székely találkozó. A résztvevők az oklándi fúvószenekar és a huszárok vezetésével a helyi unitárius templomba vonultak, ahol Kelemen Levente unitárius lelkész az 1Kir 21,3, valamint a 2Tim 1,14 alapján hirdetett ígét: „Isten őrizzen, hogy néked adjam az én atyáimtól maradt örökséget... A rád bízott drága kincset őrizd meg!” Kihangsúlyozta örökségünk meghatározó szerepét, legyenek azok szellemi, lelki vagy anyagi természetűek. Biztatta és bátorította a hallgatóságot és az egész magyarságot arra, hogy ha kell, merjünk nemet mondani egyénként és közösségként is a kincsrablóknak, tolvajoknak, ha örökségünket vesztélyben érezzük. Kihangsúlyozta, hogy mi, magyarok már nagyon sokat áldoztunk fel Európa oltárán, ha pedig nem érezzük magunkat elég erősnek ahhoz, hogy kincseinket megvédjük, akkor mindehhez kérjük a Szentlélek jóra vezérlő erejét.

Az istentisztelet után Szász Jenő, a Székelyudvarhelyért Alapítvány elnöke, a Tiszteletbeli Székely cím

alapítója köszöntötte az egybegyűlteket, és emlékeztetett a cím alapításának körülményeire. Az új jelöltek arra kérte, hogy legyenek a székely nép követői szerte a nagyvilágban. Jókai Mór szavait idézve felsorolta a székelyek jellemvonásait.

„Van egy magyar népfaj, mely a legszélsőbb határszélt foglalja el keleten: a székely. Kitűnő sajátságokkal elhalmozott egy nép. Magyarabb valamennyinél, mert se vérebe, se nyelvbe, se szokásaiba nem vegyült soha semmi idegen. És amellett megvannak benne minden nemzetnek a jó tulajdonai. Honszerető, szabadságvágyó, mint a svájci; szavatartó, hidegvérű, mint az angol, okos, vállalkozó, számító, mint a zsidó; jó katona, mint az arab; mértékletes, józan, szorgalmas, mint a porosz; magán segíteni tudó, idegentől irtózó, mint az olasz; találékony, mint a jenki; tiszta, mint a hollandi; demokrata, szabadelvű, mint a francia; és kitartó, mint az orosz; és mindennek felett szapora, mint a zsidó és a szláv; vallási türelem dolgában pedig előtte van minden nemzetnek a világon.” (Jókai Mór: *A jövő század regénye*)

Az ünnepség felemelő részét képezte a 14 jelölt laudációja: dr. Mészáros János dr. Altorjay Áront méltatta, dr. Svébis Mihály Ballai Mátét, dr. Büttner Ta-

más dr. Bálint Andrást, Gáspár János Gáspár Bélát, Dénes Ödön Jakab Istvánt, dr. Bársony István dr. Juhász Zoltánt, Steffka István dr. Kocsis Máthét, Bartha Csaba Kovács Lászlót, Fábry Szabolcs id. dr. Lomnici Zoltánt, Kanyó Tamás Nagy Zoltánt, László Endre Szabó Imrét, ifj. Szentpály-Juhász Imre id. Szentpály-Juhász Imrét, Teremi László Telek Andrást, dr. Tarcsa Csaba pedig Tóth Istvánt jelölte a címre.

Az emléklapok, plakettek és kitűzők átadása után Jakab István, a Magyar Országgyűlés alelnöke köszöntötte az egybegyűlteket, meghatódottságát fejezte ki, hogy Tiszteletbeli Székely címre tartották érdemesnek, ugyanakkor megosztotta személyes élményeit, melyeket a székelyekkel kapcsolatosan tapasztalt a majdnem fél évszázad alatt, amióta a 70-es évektől kezdve kapcsolatba került velük.

Dr. Juhász Zoltán és lánya, Juhász Réka furulyáztak. Ezek után dr. Gaál Gergely, a Szent László-év Tanács-

adó Testület elnöke, országgyűlési képviselő megnyitotta a templomban elhelyezett *Szent László király, Erdély védőszentje* című kiállítást.

Az ünnepség a Művelődési Házban folytatódott, ahol dr. Kocsis Máthé, Budapest VIII. kerületének polgármestere a templomban elhangzott gondolatokat továbbfűzve személyes szellemi, lelki hagyatékainak gazdag tárházáról, a nagyapjától és az édesapjától rábízott drága kincsről beszélt. Az ünnepi ebéd közben az oklándi gyerekek néptáncsoportja, Sorbán Enikő népdalénekes, valamint a Gereben néptáncsoport néhány tagja néptáncokkal szórakoztatta a több mint kétszáz vendéget és oklándit. Az abásfalvi zenészek estébe nyúlóan húzták a talpalávalót.

Felemelő, lelkét gyönyörködtető nap volt, köszönet érte mindenkinek, aki a szervezésben részt vállalt, munkával, adományokkal, szellemi-lelki tőkével.

KELEMEN LEVENTE

Templomot építeni a konyhában

Amikor megemlítettem Carol Weissnak, a princetoni (AEÁ) testvérgyülekezet Fehéregyházára látogató egyik tagjának, hogy mennyire jól emlékszem arra, milyen ékszert viselt a nyakán, amikor 2002. április 4-én fogadtak Ethel Mae házában, nagyon elcsodálkozott, és csak ennyit válaszolt: „Most is ezt az ékszert fogom viselni a hálaadó istentiszteleten.”

Tudjuk mi, nők, hogy mennyire fontos nekünk egy-egy apró kis ékszer, talán lábbeli vagy akár öltözködésünk fontosabb eseményeire. – Ezt a kis karórát – mondjuk például – még 1973. július 8-án viseltem a konfirmációm alkalmával. – Ez a pár fehér csipkekesztyű – emlegetjük például – 1984. november 24-én az esküvőm alkalmával díszelgett a kezemen. De elővehetjük a vitrinből a féltve őrzött, aranyozott szélű, apró mintás cseh porcelán teás- és kávékészletünket – mondjuk könnyes szemekkel – 2017. augusztus 4-én pénteken reggel 8 órakor, amikor egyetlen gyermekünk, akinek az életéért naponta hálát adunk Istennek, elindult átvenni élete nagy „küldő-papírját”. (Kelj fel, menj Lupényba, a bányavárosba, mert csak te beszéled azt a nyelvet, melyet apáddal együtt itt tanultatok meg két évtizeddel ezelőtt!) A gyermek pedig elindult, én pedig három éjjel és három nap hófehér lepedővel letakart ágyban, lázasan könyörgék: „Mert mélységbe vetettél engem, tenger közepébe, és körülfogott engem a víz: örvényeid és habjaid mind átmentek rajtam! És én mondtam: Elvettettem a te szemed elől: vajha láthatnám még szentséged templomát!” (Jón 2,4–5). És megláthattam szentséged templomát, mint ahogyan Carol Weiss is megláthatta azt a templomot, amelyet éveken keresztül a konyhában épített. És ott volt a nyakán az az ékszer, amelyet 15 évvel ez-

előtt viselt Ethel Mae házában a mi fogadásunkkor. Elmondta, hogy már 1993 óta tagja az ottani gyülekezetnek, és mikor megtudta, hogy a testvérgyülekezet templomot épít, majd később vendégházat, ő szívvel, lélekkel buzdította, hogy főzzenek, így gyűjtsenek pénzt az ittenieknek. Tudjátok – mesélte lelkesen – mi templomot építettünk a konyhában. Vajon másoknak megmarad-e az emlékezetében Harriet Scooler példája, aki csak négy éve tagja a princetoni gyülekezetnek, de máris lelkesen épít ő is, és meghatottan mondta el, nagy élményt jelentett ez az út ide hozzánk. 2017. szeptember 20-án estefele érkezett a két vendég, akik ragaszkodtak, hogy a vendégházban töltsék a négy éjszakát, és büszkéek voltak arra, hogy ők az első vendégek a testvérgyülekezetből, akik megszállhattak az általuk is épített helyen. Innen indultak kisebb-nagyobb kirándulásokra a környező nevezetességekhez – mint például a székelyderzsi unitárius templomhoz vagy Korondra. A három nap villámgyorsan tovatűnt, s ők egyre izgatottabban várták az őszi hálaadás napját, majd az azt követő ünnepi ebédet. Vajon megmarad-e mások emlékezetében is a lelkész úrvacsorai ágendája (Mt11,28–30) vagy a hálaadási ének: „Lelkébe látsz az áldozónak, / Ki itt hozzád siet, / Tudod, mit rejt a titkos kamra, / Ki mért és hogy fizet...” (148. sz.) Vajon emlékezni fognak-e a résztvevők Hajnika, Edit és Eszti finom házi tyúkhúslevesére, töltött káposztájára vagy akár a gondnok úr pálinkájára, a Lőrincz házaspár fáradságot, esőt, hideget nem ismerő áldozatos munkájára, a pénztáros és felesége segítőkészségére?

Vajon évek múltán mi marad meg emlékezetünkben ennek a látogatásnak kapcsán? „De én hálaadó szóval áldozom néked: megadom, a mit fogadtam. Az Úré a szabadítás.” (Jónás 2,10)

BENEDEK ENIKŐ

UNITÁRIUS SPORTTÖRTÉNET

Killyéni (Preisznér) Imre kalandos életútja

KILLYÉNI ANDRÁS

• Testnevelő tanár, egyetemi oktató, iskolaigazgató, túravezető. Amikor csak kellett, tanított német és román nyelvet is, és a hetvenes éveiben is aktívan járta Erdély hegyeit. Kirándulásai során megmászta a piramisokat és a Vezúv vulkánt, gyalog végigsétált az olasz Riviérán, ott volt nézőként az 1936-os berlini olimpián is. És mellesleg talán az egyedüli testnevelő tanár volt, aki egyben Erdély egyik híres iskoláját igazgatta, igazgathatta.

Preisznér Imre 1902. december 8-án született Brassóban. Édesapja, Preisznér Péter a brassói főreáliskola testnevelő tanára, emellett pedig Magyarország egyik jeles szaktekintélye volt a svédornázás terén (még az első világháborút megelőző években ösztöndíjjal hathetes tanulmányúton vett részt Svédországban és Németországban, számos szakcikket közölve elsősorban a *Tornaügy* hasábjain). Édesanyja, Killyéni Etelka tanítónő, híres erdélyi unitárius családból származott, őseit 1676-ban tüntette ki vítézségükért lófői címmel Apafi Mihály fejedelem.

Preisznér Imre Brassóban nevelkedett, a sport szeretetével itt találkozott először, hiszen a család nyaranta bejárta a Brassó közeli hegyeket. Ám az első világháború a család életét is tragikusan érintette. Édesapját besorozták népfelkelő hadnagyként, majd orosz fogságba esett és Szibériában raboskodott. Súlyosan megbetegedett, s hiába engedték haza csererokkantként, egy prágai kórházban elhunyt 1917-ben.

Nehéz évek következtek a család számára ezután. Imre 1921-ben leérettségizett, majd tisztviselőként dolgozott évekig, hogy édesanyjának és testvéreinek segíthessen. Emellett aktívan részt vett a turisztikai életben is, alapítója és turisztikai titkára volt a Brassói Turista Egyesületnek. Oroszlánrészt vállalt a turistaútvonalak kijelölésében a Nagykőhavason, illetve egy menedékház és egy sportszálló felépítésében. Emellett rendszeresen vezetett kirándulásokat a Déli-Kárpátokban.

1925-ben eldöntötte, hogy bejárja Olaszországot. Velence, Pádva, Verona, Milánó, a Como és Lugano melletti tavak vidéke, majd ismét Milánó és Génua – íme a legfontosabb állomások a körút első részében. A Riviérára érve eldöntötte, hogy ezt gyalog járja be,

majd Pisából Firenze érintésével Rómába utazott. Az olasz főváros megtekintése után útja Dél-Olaszországba vezetett, megtekintette Nápolyt, megmászta a Vezúvot, bejárta a Pompeji környéki ásatásokat. Amint anyagi helyzete engedte, beiratkozott a bukaresti Testnevelési Akadémiára (1928-ban). Már elsőéves egyetemistaként felfigyeltek rá, s megbízták a sí, atlétika és úszás oktatásával. Egyetemi éve alatt végig tanított, majd sikeresen államvizsgázott, az intézet pedig visszatartotta tanársegédnek. Ősszel és tavasszal atlétika- és labdajáték-tanfolyamokat vezetett, télen pedig négy hónapos sítanfolyamot szervezett, hol Predeálon, hol Alsó-Tömösön vagy Borszéken. Nyáron a főiskola összes hallgatójának úszó-, evező- és labdajáték-tanfolyamot tartott Eforie Nordon.

1936-ban mint kísérő vett részt a bukaresti főiskola tornászcsapatával az 1936-os berlini olimpiai játékokon. Számos kalandos, egyedi táborozás története mára már legendaként él. Néhányról még vannak adatok, egyiket ő maga írta le 1982-es önéletrajzában.

„Egy hónapig Borszéken a III. éves fiúk részére turisztikai tanfolyamot vezettem, amelynek keretében egy kirándulást szerveztem Maroshévíz–Bükkhavas–Pietrosz–Vatra Dornei-útvonalon, onnan tutajon leereszkedtünk a Besztercén Broșteni-ig. Innen gyalog átmentünk a Mănăstirea Durăuig, megmásztuk a Csalhót, leereszkedtünk a Békási-szorosba, onnan pedig a Gyilkos-tóig. Innen Gyergyószentmiklóson keresztül visszamentünk Borszékre.” 1938-ban felkérték a székelykeresztúri Unitárius Főgimnázium igazgatójának, melyet elfogadott. Igazgatósága alatt ünnepelte a tanintézet fennállásának 175. évfordulóját. Megismerkedett és házasságot kötött Kubának Erzsébet zenetanárnővel, s két gyermeke született: Piroska (1939) és Péter (1942). 1941-ben családi nevét Preisznerről Killyénire változtatta. 1944-ben távozott az intézetből, a székelykeresztúri Tanítóképző, majd a székelyudvarhelyi Református Kollégium testnevelő tanáraként dolgozott tovább. Az 1948-as államosítást követően szaktudásának köszönhetően többször kérték fel egy-egy új alapítású intézmény irányítására, vezetésére. Így igazgatója volt a Műszaki Középiskolának, a Pénzügyi Középiskola tanára, a Pedagógiai Középiskola aligazgatója, majd a Petru Groza

Síoktató-kurzus a bukaresti Testnevelési Akadémia diákjai számára az 1930-as évek közepén. Jobbról a második Preiszner Péter

Líceum (volt Katolikus Főgimnázium, ma Tamási Áron Líceum) tanára volt, ahol részt vett az intézet mellett működő sportiskola megalapításában és annak vezetésében is.

1962-ben vonult nyugdíjba. Nyugdíjazása után is aktívan részt vett a közéletben. Német nyelvet tanított, táborokat szervezett, kirándulásokat vezetett, jelzéssel látta el a Székelyudvarhely környéki turista-

Síoktatás a Bucsecsben. Amikor még nem létezett sífelvonó...

utakat. Kollégája, Csergő József testnevelő tanár eképp jellemezte őt: „Ha szakmai felkészültsége, vezetői rátermettsége mellett valamit ki kellene emelnem, akkor az a mélységes kiegyensúlyozottság és a határtalan tolerancia. Megjelenése tekintélyt, biztonságot és csendes derűt sugárzott.”

Killyéni Imre 1991. november 10-én hunyt el Székelyudvarhelyen, a katolikus temetőben nyugszik.

Adománygyűjtés gyerekeknek

Tegyük jót! címmel indítottunk útjára egy új segélyezési akciót a Kobátfalvi Unitárius Egyházközségben (az idén a második segélyezési akció, hiszen aktívan részt vettünk a Magyarok Kenyere karitatív gyűjtésben is).

Október elején minden házhoz eljuttattunk egy kis értesítőt arról, hogy milyen lehetetlen helyzetbe került a halmozottan fogyatékos gyerekek számára létesült keresztúri intézmény, s jól jönne a segítség részünkről, hiszen mind az élelmezés, mind a higiéniai feltételek biztosítása nehézkes. Szerveztünk egy kis csapatot a gyűjtés lebonyolításához, majd kijelöltük október 14-ét, szombatot, amikor az adományozási folyamatot lebonyolítjuk. Egész nap felváltva vártuk, illetve jegyeztük az adományokat. 16.00 órára nagy

mennyiségű tartós élelmiszert, zöldséget, gyümölcsöt, édességet, olajat, cukrot, lisztet, tisztítószeret összesíthettünk, 2500 lej értékben. Kobátfalva, az egyházközség nagyon kitett magáért: 75 család, közel 250 ember vette ki a részét az adományozási akcióból! Külön kiemelném a gyerekek lelkesedését. Öröm volt látni, hogy szívesen vállalnak szerepet a szociális, illetve segélyezési kérdésekben. Ezt követően, előzetes egyeztetés után az összegyűlt termékeket elszállítottuk a székelykeresztúri Halmozottan Fogyatékos Gyerekeket foglalkoztató központba.

Hálás köszönet az adományokért, köszönet azoknak, akik segítettek a gyűjtésben, a szállításban, s nem utolsósorban azoknak, akik ott voltak az átadás-kor, s bepillanthattak egy „más” életbe!

CSÁKI LEVENTE

Gyülekezetek számára úrvacsorai kelyhek, keresztlőpoharak, kenyérosztó tálak, illetve kancsók készítését (finomezüstből vagy a megrendelő által rendelkezésre bocsátott anyagból), javítását és tisztítását vállalom. Emellett ónból készült egyházi tárgyak restaurálásával is foglalkozom. Érdeklődni a 0264/433-241-es, 0765/128-601-es, illetve a (0036)20/3168-217-es magyarországi telefonszámon lehet.

IMREI IMRE
ötövsmester (Kolozsvár)

Régi diákemlékeimből XI., befejező rész

Diákélet a kolozsvári unitárius régi kollégiumban a XIX-ik százév végén

Antónia Mihály egykori magyarszováti unitárius lelkész régi diákemlékeiről szóló feljegyzéseit unokája, Benczédi László szíves engedélyével közöljük. A visszaemlékezés 2013 során folytatásokban jelent meg a svédországi magyar protestánsok ökumenikus lapjában, az Új kéve hasábjain. A visszaemlékezés az 1957. június 30-ai 58 éves érettségi találkozóra készült.

• A hóstáti és környékbeli falvak ifjai ilyenkor külön csoportokban zene- és énekszóval vonultak fel, de ha verekedést nem csináltak, vagy botrányt nem okoztak, a rendőrség nem törődött velük. Valamint akkor sem, ha farsang végén, húshagyókedden a hóstáti legények karneváli lovasjelmezekben végiglovagoltak a belvárosi főutcákon a közönség mulattatására. Igaz, hogy a külvárosiak eme régi népszokását az utolsó években már csak a vágóhíd környékére korlátozták.

Idegenforgalom

Kolozsvár város idegenforgalma az országos vásárok idején s azok között is az úgynevezett szüreti vásár napjaiban volt a legmozgalmasabb. A lakosság téli szükségleteit nagy részben akkor szokta beszerezni. A felhozatal is ilyenkor a legbőségebb. Már egy héttel előbb érkeznek a nagy ernyős rakott szekerek minden irányból, Beszterce és Teke vidékéről éppúgy, mint a Szilágyságból, Aranyosszékről, Kalotaszegről vagy a Mezőségről. Akárhány kétszer, háromszor is fordul, ha áruján túlradhatott.

A Széchenyi tér, Emke és Bocskay tér, Magyar és Közép utcák, a Szén és Unió utca megtelik vidéki szekerekkel, s azokon gyümölcs, vetemény és káposzta, burgonya s egyéb télire való termények. Még a szege di hírneves tarhonyakészítő s rózsapaprikát áruló kofák is megjelennek a Főtér nyugati során vert vászon-sátraikban, a háziasszonyok öröme. A Fötéren a Státua körül deszkabódékban téli ruhák, bundák, szőrmeáruk, odább járai s korondi fazekasok. A piarista templom előtt kalotaszegi népies bútorok, festett, tulipános ládák. A Főtér közepe táján pléhedények, üveg-, porcelán- és konyhaeszközök, háztartási cikkek. A Hintz-patika során a járda mellett végig tordai és székelypogácsás sátrak, mézeskalácsosok.

Ilyenkor magunk is szívesen bolyongunk a sokadalomban, annál is inkább, mivel a kirakóvásár napján, november 2-án iskolai szünet szokott lenni.

Nézzünk csak szét a nagyvásárban.

A Széchenyi téren a járda mellett deszkából ácsolt emelvényen valaki fennhangon ajánlja portékáit a vásári sokaságnak:

– Tessék parancsolni, hölgyeim és uraim! Végeladás, szűk a lakás, nincs maradás! Tíz levélpapír és tíz boríték, hogy írjunk a Katinak vagy Zsuzsinak, aztán egy finom notesz, ceruzával, zsebtűkőr, varrókészlet, ezüst fülbevaló igazi kővel, klárisgyöngysor, mindössze csupán 1 forint! Nem, csak 90 krajcár! Annál is olcsóbb: 80, még annyi sem, csupán 70 krajcár! Tessék, kérem! Hol a stráfszekér, amelyik hazaszállítja?

Egyszerre öt-hat kéz nyúl utána a tömeg feje fölött a magasba.

Tovább egy kopott verkli bánatosan köszörüli, hogy „Tavaszmúlt, a rózsának lehullott a szép virága...” Mellette a gazdája vállán egy rikácsoló tarka papagáj húzza a szerencsecédulákat szerelmes legényeknek, leányoknak, fiatal pároknak.

Kopottas asztalánál valaki három kártyalappal bűvészkedik, köztük az egyik a nyerőszám: a piros király is. Mutogatja, hogy itt a piros, ott a piros, hol a piros? Jól jár, aki eltalálja, mert a betétjének háromszorosát nyeri. De nem könnyű eltalálni, legtöbbször odavesztik a betétjüket.

A közelben egy vászonsátorban csillogó bazár-áruk, gyermekjátékok, piperecikkek, textil- és rövid-áruk garmadája. Előtte vidéki sokaság bámul, hallgatva az ékes rigmusokat, hogy:

„Hét az ára, hét az ára, / Hétért lesz ma elpredálva. / Hét, hét, minden darab hét, / Hét, hét, máma minden hét. / Jaj de finom, jaj de jó / Ez a női bugyogó. / Bugyog elől, bugyog hától, / Bugyog minden oldaláról...” – s így tovább. Ez a kolozsvári vásári specialitás hanglemezre is fel volt véve.

Így telik el ez a mozgalmas nap. Este aztán a szobában arról foly a beszéd, hogy hol s mi történt a nap folyamán. Ki látta a vágóhíd melletti nagy verekedést, a Széchenyi téri kiskocsmából kidobott részeg embert, vagy a megbilincsel, úrias öltözetű zsebmetszőt?

A november 2-i szüreti vásár napja azért is emlékeztet, hogy a Házsongárdi köztemetőben az előző este van a halottak estéli világítás, ami kedvező idő esetén impozáns szokott lenni. Kiválóbb halottaik emlékére az egyetemi ifjúság, a nemzeti színház, a polgári és iparos dalkör, különböző testületek és egyesületek a világítást megelőzőleg már a délutáni órákban megtartják nyilvános gyászünnepeiket a te-

metőben. Ilyenkor, halottak estéjén a vidékről beérkezett vásárosok is, hacsak tehetik, bejárják és megbámulják a világitást. A temetőbe vezető utcák ez alkalmával tömve vannak virággal, csokrokkal, koszorúkkal, melyek a legutolsó szálig mind el is kelnek.

Brassai Sámuel halála

Ma, amikor e sorokat írom – 1957. június 24-én –, éppen 60. évfordulója a nagy polihisztor, Brassai bácsi halálának. Élénken emlékszem, a templomban ravatalozták fel. Ravatalát virágok, koszorúk tömege borította, köztük a Királyi Magyar Természettudományi Társulat koszorúja a nagy tudós nevére elnevezett növénynek, a *Brassia actinophilla* leveleiből fonva. [Ausztráliai repkény, melyet Endlicher botanikus nevezett el Brassairól. A szerk. megjegyz.] Erről a koszorúról egy levélkét magamhoz vettem emlék gyanánt, mikor hatodikos diáktársaimmal a temetés napján a ravatal mellett díszőrséget tartottunk. Azt a levelet szováti papságom idején a papi iroda falán függő Brassai-arckép üveglapja alá helyeztem, s nyugalomba vonulásom alkalmával további kegyeletes megőrzésre visszahagytam.

Brassai Sámuelnek közel egy évszázadra terjedő életét, tudományos munkásságát, betegsége körülményeit, a Vöröskereszt Szanatóriumában bekövetkezett halálát s végtisztességtételét régi bizalmasa, dr. Boros György *Brassai Sámuel élete* című könyvében igen szépen és részletesen írja le. Ezért itt mellőzöm. Mi, akik a nagy tanítómestert utolsó útjára elkísértük, sohasem feledjük temetésének mozzanatait és lefolyását. A Belmagyar utcából a Főtéren át a Házsongárdi temető tetején levő dízsírhelyig hömpölygő gyászmenet méltó lett volna, hogy filmre fölvéve megörökíttessék az utókor számára. De a mozgókép-fölvétel találmánya, valamint a repülőgép, szikratávíró, rádió, televízió, s a szédületes gyorsasággal rohanó tudomány számos vívmánya mind azután elkezdett s terjedt el a világon.

A szerző balról a második

Tanév végén

Mindamellet is, hogy a diákélet – akárcsak a katonaélet – éppen nem unalmas, mégis várja a tanuló az év végét. Nemcsak azért, hogy kipihenje az iskolaév fáradalmait, hanem azért is, hogy egy lépcsőfokkal fennebb léphessen. Persze minden tanév végén közvizsgák vannak, mire lehetőleg a szabadban szokott készülni a diák. A Kispark, Temető, Házsongárd, Sétatér, Lövölde mind alkalmas, csendes helyek, hogy a korán kelő tanuló idejében átvegye a vizsgaanyagot. Miután az egyes osztályok vizsgái rendre lejárnak, meg szokás várni az évvárót is.

A közbeeső napokat a társaság a legnagyobb szabadságban szokta tölteni. Szép nyári meleg napokon künn a Szamoson, a kis zúgónál, vagy a vasútállomás mögötti Nádas vizében kellemes fürdészek esnek.

Az ünnepélyes évváró is elkövetkezik. [...] Csomagolni kell és útrakelni, mint a költöző madárnak. A jövő évre is szükséges ingóságok kérdését sokan úgy oldják meg, hogy a télikabátot, ágyneműt egyszerűen becsapják a „dutyiba”, a Hitelbank kézi zálogosztályához, melyről a nóta is már régen megállapította, hogy milyen gyöngyölet a diákélet: „Ha nincsen pénz a zsebébe”, / Van a Korbuly erszényébe / Ihaja, de csuhaja.”

Minden valamirevaló gyerek tudja a zálogház Király utcai hátsó bejáratát, ahol párnára, télikabátra, zsebórára, gyűrűre bármikor adnak 1-2 forintot. Oda szokta küldeni a hospes úr vagy valamelyik diák pilanatnyi pénzzavarában.

Utoljára sor kerül a lakószoba felszerelésének elosztására. A hospes rendesen a lámpát választja, s azon melegiben ki is küldi a szolgálgyerektől az ószerre. A sorrendben következők is egymás után választanak, míg van miből. Ezzel a felvonásnak vége, a függöny legördül.

Készülődés az állomásra, hogy az esti 9 órakor Brassó felé induló személyvonatról le ne késsünk, s reggelre lehetőleg mindenki hazaérkezzen.

Adott jelre egyet rándul, s lassú, de egyre gyorsuló gördüléssel már indul is a váltók között ide-oda zökkenő vonat... A jó hangú Útő Áron teljes erővel rákezdi: „Felkötöm a rézsarkantyúm, / Én már innen elmegyek...”

A jókedvű társaság is hozzákapcsolódik, és száll a nóta a vidám diákok ajkáról, s észre sem veszik, hogy Székelykocsárd közeledik, hol a marosszékiek, nyáradmentiek leszállanak, hogy a vásárhelyi vonatra átüljenek. Éjfél tájban vonatunk befut a tövisi állomásra, ahol csaknem egy órát vesztegel. Bőven van időnk kiszállni s szétnézni a kivilágított, forgalmas pályaudvaron. Mint már nagyobb diákok, bebátorkodunk az I-II. osztályú étterembe egy pohár itókára.

– Mi van innivaló? – kérdi Gyallay-Pap Domokos a pincértől.

– Van, kérem, likőr, seprő, törköly, konyak stb.

– Töltsön hát konyakot, úgysem ittam soha!

A pincér tölt a pohárba; Domi megragadja a poharat, de előbb megkérdi, hogy mennyi az ára.

– Húsz krajcár! – feleli az.

– No, töltsé vissza, ez nekem igen drága!

Az egymás után következő állomások rendre elmaradoznak. Balászfalván – akkor Küküllőszög – a Kisküküllő-vidékiek is búcsúznak, várja őket a Dicsőszentmárton felé induló helyi érdekű vonat.

Reggel felé Segesváron a Keresztúr és Udvarhely környékeliek is víg vakációzást kívánnak a továbbutazóknak, kiknek száma Erdővidéken és az Olt mentén annyira lepad, hogy Brassóban a legutolsók is átülnek a háromszéki vonatra.

A délelőtti órákban mindenki célhoz ér, s kezdődnek is a pihenés, ha nem várna otthon a sokféle mezei munka, melyekben szükség van az ifjú erőre, a pihent tagokra. Mint gimnáziumi tanuló, magam is örömmel vettem részt a nyári gazdasági munkákban, melyek felüdítettek, megszínésítettek, de mint papnővendéknek már nemigen ízlett a nehéz munka. Meg aztán hogy némi ruhára valót is szerezzek, az 1899–1900. és 1901. évek nyarát Kézdivásárhelyen, Intze István tagosító mérnök irodájában töltöttem. 1902-ben pedig az utolsó nyári szünidőmet a Mezőzáh melletti Bozsor-tanyán, Kómis Lajos haszonbérlo család-jánál, akinek Lajoska nevű hatéves kisfiát vezettem be a betűvetés tudományába, s készítettem elő az I. elemi osztályra.

S ezzel be is fejezhetném régi diákéveimből a lelkemben megmaradt s olykor fel-felújuló emlékeim felsorolását, ami, ha terjedelmes is, mégsem lehet teljes, már csak azért sem, mert az egymást követő epizódok és impressziók külön-külön jelennek meg a lelki élet szemhatárán, s nem is abban az időrendben, ahogy azokat az ember átélte. Tulajdoníthatom talán ezt az öregkorral járó szellemi hanyatlásnak, gondolatszűkülésnek, vagy mit tudom, minek, amit csak úgy lehe-

tett volna elkerülni, ha annak idején, mikor az V. gimnáziumi osztályban néhai Boros György hit- és erkölcsstanárunk jótanácsát, hogy életfolyásunkról vezessünk magunknak naplószerű feljegyzést, megfogadom és követem. Ifjúkoromban s hosszú életpályámon a személyemet érintő és érdeklő eseményeket történésük sorrendjében bár „schlagwortokban” feljegyezhettem volna. Milyen egyszerű lenne most azok felidézésével a múltat, mint egy filmet lepergetni, átélni. Enélkül igen sok, talán érdekes epizód örökre elmerül a feledés tengerében.

Utóhang

Mikor 1899. június 30-án az Alma Mater kapuján kilépve különböző életpályára széledtünk, azzal az ígérettel váltunk meg egymástól, hogy időnként összejö-vünk baráti találkozóra. Ennek a fogadalomnak igye-keztünk is tőlünk telhetőleg eleget tenni. Ilyenkor a régi kedves emlékek felújítása mellett együtt örül-tünk, ha sorainkból egyesek a közpályán kiválóbb eredményeket értek el, s nevüket az emberi haladás, a kultúra, az irodalomtörténet is megörökítette, avagy megérdemelt kitüntetésben részesültek.

Szellemük nimbuszából egy-egy sugár mindnyá-junkhoz eljutott abban a boldogító tudatban, hogy valamennyien ugyanannak a népes osztálynak vol-tunk a tagjai. Együtt koptattuk az iskola padjait, s rőt-tunk azokba különböző neveket, szíveket.

És most, amikor napról napra érezzük, hogy a ter-mészet rendje szerint az idő, mely még hátravan, igen rövid, meg kell fontolnunk, hogy ha közülünk majd a legutolsó is hazatér a végső nyugalomba, folytathat-nók-e és hol ezeket a baráti kedves találkozókat? Ré-szemről alig remélhetem, hogy ott majd veletek talál-kozzam, hiszen Petőfit idézve: „Már eddig is a pokol-nak fele, / Sőt több felinél, pappal van tele.”

Felhívás imáírásra

A Magyar Unitárius Egyház megalakulásának 450. évfordulóján, a 2018-as emlékévkben az Unitárius Nők Országos Szövetsége egy imakönyv kiadásával szeretne tisztelni a jeles évforduló előtt.

Felhívást intézünk minden unitárius nőtestvé-rünkhöz, hogy írják le azokat az imákat, amelyeket életük különböző helyzeteiben elmondtak, amelyek segítettek átélni az örömeiket és fájdalmakat egy-aránt, és amelyeket szeretnének másokkal is meg-osztani.

Javasolt témakörök: hálaadás az életért, a gyer-mekekért, a szülőkért, a termésért, hálaadás azért, hogy nő vagyok, hogy édesanya lehetek, imádság a szükségben, betegségben, megpróbáltatásban, há-

laadás azért, hogy unitárius vagyok, köszönet előde-inknek stb.

Az írások terjedelme ne haladja meg az egy gépelt oldal terjedelmet. Egy személy több imát is beküld-het. A beérkezett imákat egyházi és világi szemé-lyekből álló bizottság fogja elbírálni és megjelenésre javasolni.

Kérjük, hogy az imákat az **imapalyazat@yahoo.com** elektronikus címre vagy postai címünkre küld-jék el legkésőbb **2017. december 31-éig**. Postacím: UNOSZ, 400750, Cluj-Napoca, OP 1, CP 24. Szeretnénk, ha nagyon sok nőtestvérünk jelentkezne felhívásunk-ra, hogy a tervezett imakönyv minél jobban tükrözze asszonyaink lelki gazdagságát és unitárius hitünket.

Mindenki, aki imát küld be, tiszteletpéldányt kap.

AZ UNOSZ VÁLASZTMÁNYA

NŐK VILÁGA

Rokoni látogatás

ASZTALOS KLÁRA

• Az Unitárius Nők Országos Szövetségének (UNOSZ) testvérhúga, a Magyarországi Unitárius Nők Országos Szövetsége (MUNOSZ) idén szeptember 30-án a Magyarországi Egyházkerület székhelyén, Budapesten, a Nagy Ignác utcai templomban tartotta évi közgyűlését és konferenciáját. A testvéri összetartozás jegyében az UNOSZ képviselőit is meghívták erre az alkalomra. Örömmel fogadtuk a meghívást, és az UNOSZ képviselőjében ketten vettünk részt: Dimény Csilla elnök és Asztalos Klára titkár. A rendezvény mottója – Hit által élni – unitárius szellemiségünk tömör megfogalmazása.

A kezdő áhítatot dr. Szent-Iványi Ilona pezsztentlőrinci lelkész tartotta. A vendégfogadó Budapesti Unitárius Egyházközség nevében Kászoni-Kövendi József lelkész, püspöki helynök mondott köszöntőt és beszélt röviden a templomról, amelyet ezelőtt 127 évvel szenteltek fel a főváros szívében, és amelyet az utóbbi időben sikerült restaurálni és komfortossá tenni.

Sigmund Julianna MUNOSZ-elnök köszöntőjében a templom történetéből ismertetett néhány adatot. A tervező Petz Samu úgy használta ki az értékes telket, hogy a templomot U alakban bérház öleli körül. Ez utóbbit jövedelemforrásnak szánta az egyházközség számára.

A templom neogótikus stílusban épült. Belső díszítését ugyanazok a fafaragó mesterek készítették, akik az Országház építésénél dolgoztak. A templom üveglakai a kor leghíresebb mestere, Roth Miksa műhelyében készültek.

Dimény Csilla köszöntőjében hangsúlyozta az együttlét jelentőségét: egymás terhére hordozva, egymástól tanulva fejlődünk.

Bartha Zsuzsanna kocsordi lelkész előadásának *Női lélekemelő a világ minden tájáról* címet adta, és ízelítőt kívánt nyújtani az idén februárban a kaliforniai Asilomarban megtartott Unitárius és Universalista Nők III. Világtalálkozójáról. A résztvevők betekintést nyerhettek a világ különböző tájain élő hitrokonaink világába, megtapasztalhatták a különböző kultúrák

találkozását. A hatalmas programkínálatból választható előadások és műhelymunkák rendjén megfogalmazódott néhány követendő cél a nők számára: legyen időnk önmagunkra, hogyan tudunk változásokat generálni a helyi közösségekben, fontos a szerepeink tudatosítása, találjuk meg az eszközöket céljaink elérésére, lelki értékeink mentén szervezzük meg életünket.

Sigmund Julianna a Panaszmentes világ néven alakult mozgalomról tartott előadást. Kiemelt néhány megjegyzésre érdemes gondolatot: először magunkat kell megváltoztatnunk, ha a környezetünket akarjuk megváltoztatni, a tényekhez való ragaszkodás nem panaszkodás, a rossz beidegződések megváltoztatására önkontrollal, tudatosan kell törekednünk, azzá válunk, amit gondolunk, vegyük észre a pozitív dolgokat, hálaadásra mindig van ok, ne pazaroljuk energiánkat pletykálkodásra, rágalmazásra, kritizálásra, életszemléletünk kihat a környezetünkre.

Az ünnepi istentiszteleten Kászoni-Kövendi József lelkész hirdetett ígét Ján 20,16 textus alapján. A történet arról szól, hogy a magdalai Mária, akit Jézus meggyógyított, hogyan vált megkeseredett asszonyból Jézust követő apostollá. Legyünk mi is tevékenységünkkel Jézus követői, Isten országa építői.

A MUNOSZ közgyűlése rendjén az elnöki jelentés után az egyes egyházközségekből érkezett asszonyok beszámoltak rendszeres és alkalmi tevékenységeikről. Jelen voltak a Bartók Béla, a pezsztentlőrinci, a kocsordi, a hódmezővásárhelyi és a Nagy Ignác utcai egyházközségek képviselői, összesen 50 személy. Az együttlét a szokásos *Jöjj, énekelj velem...* közös éneklésével és a vendégfogadók által készített és felszolgált gazdag ünnepi ebéddel ért véget.

Köszönjük a Budapesti Unitárius Egyházközség nőszövetségének és Sigmund Julianna elnöknek áldozatos munkáját a közgyűlés és konferencia sikeres megszervezéséért.

Hiszem, hogy minden résztvevő lélekben gazdagodva távozott, és hétköznapi életébe is magával vitte az összetartozás megtapasztalt érzését.

Alkalmi szociális szálláslehetőség

A Gondviselés Segélyszervezet és az érintett egyházközségek öt erdélyi városban ingyenes szálláshelyet biztosítanak rászoruló betegeknek és/vagy kísérőiknek, akik műtetre, egészségügyi vizsgálatra vagy kezelésre érkeznek.

Az alkalmi igénylésekkel a következő személyekhez lehet fordulni:

- **Kolozsvár:** Vagyas Attila (0740 133 027)
- **Marosvásárhely:** Kiss Matild (0365 449 315)
- **Brassó:** András Erika (0787 584 862)
- **Sepsiszentgyörgy:** Péterfi Zita Ágnes (0267 313 813)
- **Csiksztereda:** Solymosi Alpár (0742 153 716)

IFJÚSÁGI OLDAL

Az ODFIE éves küldöttgyűlése

Október 6–8. között a hat egyházkörben küldöttgyűlés keretében köri képviselőket választottak, akik az ODFIE választmányának tagjai, és jövő szeptemberig végzik munkájukat. Kolozs-Tordai Egyházkör: Józsa Boglárka (Torda) és Novák Attila (Torda); Marosi Egyházkör: Vass Koppány (Szabéd) és Györffy Lóránd (Marosvásárhely); Kükküllői Egyházkör: Szikszai Krisztina (Magyarsáros) és Udvari Szidónia (Magyarsáros); Székelykeresztúri Egyházkör: Lőrinczi Zsófia (Szentábrahám) és Vass Zoltán (Székelykeresztúr); Székelyudvarhelyi Egyházkör: Bartha Anita (Oklánd) és Mihály Báborka (Homoródalmás); Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör: Sándor Hunor (Felsőrákos) és Demeter Ágnes (Barót).

Az ODFIE október 20–22. között Székelykeresztúron tartotta a 2017. évi küldöttgyűlését. A szervezet legfőbb döntéshozó testületének tagjai: a választmány (5 elnökségi taggal és 12 egyházköri képviselővel), a működő fiókegyletek két-két képviselője, továbbá a jelenleg nem működő ifjúsági egyletek egy-egy küldötte. A küldöttgyűlésen tanácskozási joggal részt vettek az ügyvezető testület tagjai is. Összesen 70 fő volt jelen.

A küldöttgyűlés napirendi pontjai voltak az ODFIE elmúlt évi működésének számbavétele; a jövő évi ter-

vek megvitatása. Az ülés gerincét a belkapcsolatok értékelése (a helyi ifjúsági egyletek tevékenységének elősegítése) képezte, hiszen a szervezeti élet alapját jelentő fiókegyletek működésének hiányában minden más tevékenység elveszti értelmét. Az elnökség és az egyházköri képviselők, a szakosztályvezetők beszámolójából egyaránt kicsengett, hogy egyre több energia befektetése szükséges ahhoz, hogy a fiatalok érdeklődését felkeltsük az egyletezés iránt.

A küldöttgyűlés megválasztotta a szakosztályvezetőket is: belkapcsolatos szakosztályvezetők: Csibi Kriszta Zsuzsanna (Marosvásárhely), Andrási Botond (Székelykeresztúr); sport-szakosztályvezető: Nagy Vanda (Székelyudvarhely); a műszaki eszköztár és autók gondnoka: Dezső Szabolcs Levente (Kolozsvár) és Lurtz Zsolt (Sepsiszentgyörgy); ügyviteli és gazdasági szakosztályvezető: Szabó Bence (Homoródalmás). A küldöttgyűlés határozata értelmében az ODFIE elnöksége a következőképpen alakult: elnök Popa Ilona (Magyarsáros), alelnökök Magyar Zita (Szentháromság), Baróthi Brigitta (Nagyajta), Elekes Zsolt (Brassó).

Az ODFIE a jövőben is olyan, fiatalokat tömörítő szervezet kíván lenni, amelyre a vallásosság és a kultúra ápolása mellett a barátság, a jókedv és a segítő-készség jellemző.

Első hetek Kolozsváron

Az egylethez közel álló elsőéveseket kérdeztünk arról, hogyan zajlanak napjaik Kolozsváron.

„Hatalmas, lehetőségekkel teli város, járművek folyamatos robogása, pezsgő nappalok és éjszakák és egy vidám, elsőéves teológus kislány, aki még annyi mindent nem tud az életről. Igaz, hogy csupán néhány hete mondhatom magam kolozsvári lakosnak és a teológus társaság tagjának, de ha valaki megkérdezi, hogy otthon érzem-e magam, oda érkeztem-e, ahová szerettem volna, nyugodt szívvel mondhatom: igen, megérkeztem, jól érzem magam! (Vidám Livia)

„A középiskolát magam mögött hagyva szeptemberben egyetemistaként költöztem fel Székelykeresztúrról. A kezdeti nehézségeket gyorsan leküzdöttem. Ebben nagy segítséget nyújtottak bentlakótársaim. A János Zsigmond Unitárius Kollégium bentlakójaként mindenféle kérdéssel fordulhattam társaimhoz, akik közül sokan tagjai az ODFIE-nek. Egyletesként nagyon hamar úgy éreztem, hogy tartozom valahová, egy csapat része vagyok.” (Andrási Botond)

„Szeptember 28-án hatalmas fordulatot vett az életem. Aznap költöztem be a kolozsvári bérelt lakásba három barátnőmmel. 29-én reggel volt az egyetemi évnnyitónk. Emlékszem, potyogtak a könnyeim, amikor el kel-

lett búcsúznom édesanyámtól, amikor el kellett engednem édesapám kezét. De itt van nekem az ODFIE, a második családom. Az egyleti estek által tudok felszabadulni a mindennapok stressze alól.” (Kendi Ágnes)

„Hogy milyen gólyaként az egyetemi élet Kolozsváron? Az egyik legjobb dolog, ami velem történt. Régóta vágyom a nagyvárosba, mindig is szerettem Kolozsvárt. Az egyetem, a bulik, az ismeretlen környezet, az új barátok, akár ellenségek mind egy olyan fejezetet nyitnak az életemben, amiben formálódhat a személyiségem, épülhet a lelkem. És hogy mit is jelent egyletesnek lenni? Nekem ez egy életforma. Az ODFIE-ben egy olyan társaság tagja lettem, ahol fel tudtam szabadulni és végre megmutathattam azt, amiben jó vagyok.” (Szabó Bence)

„Kolozsvár nagy város, főleg egy sepsiszentgyörgyi számára. Nemcsak nagy, emellett különböző méreteket képes öltetni. Ha éppen félek egyedül sétálni a sötét és zajos utcákon, akkor olyan, mint egy ijesztő, szörnyű kóhalom. Viszont ha táncolok, táncol velem. Szédülésig pörget. Az egyetem is ilyen. Néha kedves, néha undok. De szeretem. Ebben a városban két hely van, ahol megnyugvást találok. A belvárosi kis házikóban, ahol élek, illetve egy kis kuckóban, az ODFIE-irodában. Ha oda belépsz, megszűnnek a hétköznapi gondok, aggodalmak.” (Duka Boróka)

Az oldalt szerkesztették:

BAROTHI BRIGITTA – MAGYARI ZITA

	El nem fogadó	Szaladó	Spanyol királyné volt	Igen, németül	Észak	Foszfor vegyjele Tartó-szerkezet	Magyar költő volt Részben elfog!	Nem megy el	Én, latinul	Peer ..., Ibsen műve	Állóvíz	Dohnányi Ernő operája	
A folytatás I. része													R
Vajfélése													
Kosztolányi Dezső műsója					Hidegben megdermedt								
Öltözet				Kelmét készíti			Angol fiúnév				Indulatszór		
Bizonyos ideje			Fűszer	Indián fejdísz lehet		Hímnemű gyereke	Izomkötő		... Turner, a rock-nagymama		Indium vegyjele		
A folytatás második része			Párizsi dóm			Méter							
Hazai matematikus, egyetemi tanár (Anna)									E	Bibliai bábák			
A folytatás III. része										Weismüller szerepe			
Libahang		A múlt idő jele						Intő lényege!			Orsó közepe!		
Kubai író		Kutyatartó fizeti						Tesz			Halogén elem	Régi	
Magas tudományos kitüntetés					Téli hónap, röviden	Szigetlakó nép	Japán autójele	Bőrt cserez				Úrmanó	
Az átmérő jele	Régi autó-márka							Testfelépítéssel kapcsolatos					
	Zavart							Össze-száradt					
Hazai szobrász volt (Géza)				Szén vegyjele		Szénhidrogénfűtés	Fiókba csuk	Női név				Névelő	
Telt ..., kissé kövér				Van ilyen társ is	Gyom-növény	Híres ménes jeltője	Arzén vegyjele					Kapni akar	
Szintén ne	Női név				Szerves gyök								
Középen megóv!	Kiáltás az arénában			Innivaló			Asztácium vegyjele		Abba az irányba				
Puskával meggyilkol				Nadrágszj			Levegő	Fűzet, rég	Fogaival öröl				
				Kilátásba helyez				Rag, a -re párja				Zorro jele	
				Az energia jele				Állapoz				Napszak	
	É							Házvég!					

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Szerkesztőség: dr. Czire Szabolcs főszerkesztő, dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő

Munkatársak: Asztalos Klára (Nők Világa), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztrejtvény), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal), Márkó László (médiareferens, honlap), Nagy Henrietta (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)

Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella
Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9. tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927

kozlony@unitarius.org

A lapszám megjeleníthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter és Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület, Gál György Attila**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418

Gondolatok írásról, nyomhagyásról

• Orbán Dezső tiszteletes úr könyve beszédek, imákat, bibliamagyarázatokat, alkalmi köszöntőket tartalmaz, melyeket eddigi szolgálata alatt elmondott. Érdekes megfigyelni a prédikációk tartalmát, és azt összekapcsolni az alkalmakkal, melyekre íródtak. Itt van például az, ami az amerikai testvérgyülekezet Gyepesbe látogatására született. Élőben fordították Dezső „atyá” elég metafizikai, klasszikus keresztény beszédét. Nem lehetett könnyű a fordítónak. Elképzelem a gyepesi gyülekezetet is, ahogy hegyezi a fülét. Ha a közösség egy fontos emberének a lánya vagy a fia házasságot köt, az erre az alkalomra írt beszéd is megjelenik, s ezáltal fennmarad. A 17. századi beszédek jutnak eszembe, amikor egy-egy fontos ember életének eseményét mint a közösség számára is jelentőset meg kell örökíteni. Az alkalom, a személy nagyon befolyásolja a lelkész szolgálatát, talán nem is a tartalom a fontos ilyenkor, hanem az, hogy egy beszéddel nyomot hagyott, az alkalom feljegyeztetett.

Nagyon sok vers, irodalmi utalás van a beszédekben, nem is csoda, hiszen a szerzőt úgy ismerem, mint aki nagyon sokat olvas.

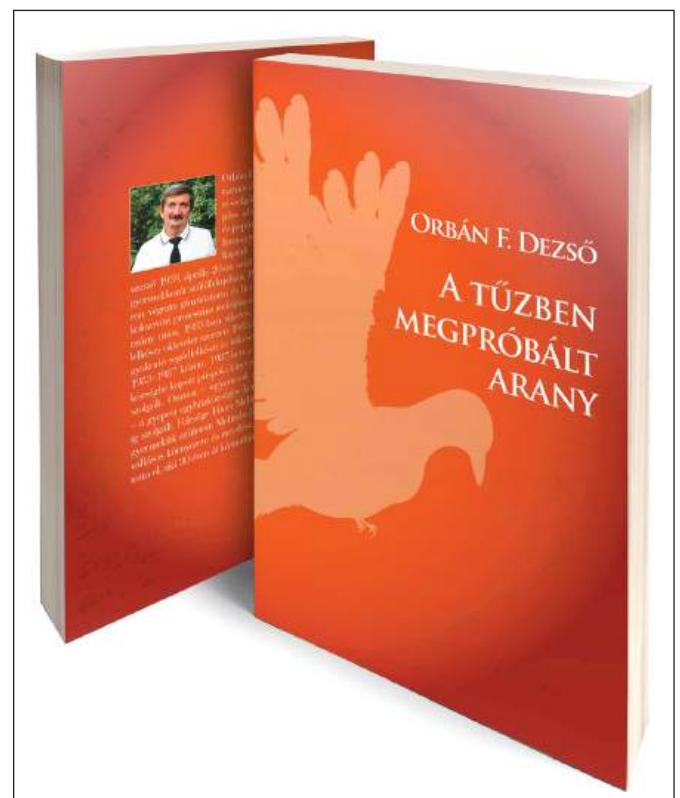
Az alkalmi beszédek, köszöntők azt jelzik, hogy a lelkész más jellegű szolgálatokat is végez. Legyen például szószóló egy lakodalmas háznál, vagy mondjon egy születésnap köszöntőt, amikor a polgármesteri hivatal kivonul a csokor virággal, hogy a százéves nénit köszöntse. Ilyenkor kell egy pap, mert ő a szavak embere. Jól tette, hogy lejegyezte az ilyen alkalmakor elmondott beszédek!

Dezső tiszteletes merész, mert az unitárius teológiai gondolkodást kihívások elé állítja. Ő a szolgálatot úgy éli meg Gyepesben is, ahol kis létszámú a hallgatóság, hogy valamit alkotni kell. Készülni kell. A krisztológiát, Jézus személyét, a Szentlélekről szóló tanítást, a Bibliához való viszonyt nagyon személyesen értelmezi. Érdekesnek találom ezt az értelmiségi törekvést, mert tudom, hogy általában nincs visszajelzés egy-egy ilyen beszéd után egy kicsi faluban. Azért érdekes, mert a magányos értelmiségi ember küzdelme van benne. A kis gyülekezetnek az előnye, hogy a lelkész bátor lehet. Nem igazán van kritikusa. Bátor azért, mert annak ellenére, hogy évtizedeken át nem mondta el senki a véleményét, mégis kiáll, és az olvasók szélesebb tábora elé viszi a gondolatait. Van véleménye, még ha ennek a megfogalmazott véleménynek évtizedek óta nincs egyáltalán semmilyen hatása

a közösségre. Írásain világosan érződik a 20. század végi erdélyi unitárius teológia hatása, közvetlenül az Erdő János hatása. Ez egy önvédelemre alapozott, mérsékelt racionális, óvatos teológiai gondolkodás, mely nagyon jellemzi egyházunkat. Ha Erdő püspök beszédeit vagy előadásait olvassuk, amelyeket Indiában vagy Észak-Amerikában mondott el az 1980-as években, hasonló stílust, fordulatokat és gondolatiaságot találunk bennük.

Az önképzés fontosságát nevelték a szerző nemzedékébe. Ennek az önképzett lelkésznek a világlátása tárulkozik elénk: a magánnyal versenyt futó lelkész banános dobozban őrzött gondolatai a csempekályha tetejéről most a nagyvilág elé kerülnek. Egy korrajz is ez a kötet. A 20. század végi elszigetelt erdélyi unitárius falusi pap világa most kilép a globális piacra. Csupán nyomot hagy. Kálnokon és Gyepesben születtek írásai reprezentatívak. Jellemzik az unitárius lelkési társadalomban elterjedt paradigmákat, témákat. Egy lélek anatómiája ez a kötet, átsugárzik belőle egy szerény, de magát felvállaló ember: Orbán Dezső, a lelkész.

TÓDOR CSABA

Benedek Enikő nőszövecsi elnök (Segesvár), **Bodor Piroska** lelkész (Tordatúr), **Chehadé-Boér Judit** nőszövecsi elnök (Budapest), **Csáki Levente** lelkész (Kobátfalva), **Demeter Sándor Lóránd** lelkész (Székelyderzs), **Farkas Boglárka** Echo TV, vezérigazgató (Budapest), **Farkas Dénes** ny. lelkész-esperes (Kolozs), **Fülöp Dezső Alpár** lelkész (Ádámos), **Gál Zoltán** lelkész (Gagy), **Kelemen Levente** lelkész (Oklánd), **Killyéni András** sporttörténész (Kolozs), **Kovács Sándor** egyetemi tanár (Kolozs), **Máthé Dénes** tiszteletbeli főgondnok (Kolozs), **Magyari Zita** teol. hallgató (Kolozs), **Orbán Dezső** lelkész (Pipe-Szásznádas), **Sarány István**, a Hargita Népe főszerkesztője (Csíkszereda), **Szabó Adél Júlia** lelkész (Kálnok), **Szén Sándor** lelkész (Siménfalva), **Tódor Csaba** lelkész (Székelykeresztúr)